

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Ekologická produkce banánů v Ekvádoru

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Táborská

Vedoucí práce: Bc. Ing. Eva Sapáková, Ph.D.

Brno 2015

Zadání

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma Ekologická produkce banánů v Ekvádoru vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně, dne

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce Bc. Ing. Evě Sapákové, Ph.D. za odborné vedení, podporu a trpělivost při jejím vytváření. Ráda bych poděkovala také své rodině za jejich podporu v průběhu celého studia a všem blízkým a přátelům, kteří mi při vytváření této práce pomohli k jejímu dokončení.

Abstrakt

Cílem této práce je popsat vývoj a současný stav zemědělství v Ekvádoru. Práce je zaměřena na hlavní exportní komoditu dané země – banány. Daná problematika byla popsána na základě dostupných literárních zdrojů a data byla získávána zejména z Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database (FAOSTAT). Praktická část je tvořena SWOT analýzou, která popisuje slabé i silné stránky, hrozby a příležitosti ekologického zemědělství v Ekvádoru. Provedenou analýzou bylo zjištěno, že ekologické zemědělství a certifikace mají pozitivní dopad nejen na životní prostředí, ale i sociální a ekonomické indikátory v dané zemi.

Klíčová slova: ekologické zemědělství, konvenční zemědělství, Ekvádor, banán, SWOT analýza

Abstract

The aim of the thesis is to describe the development and current state of agriculture in Ecuador. The thesis is focused on the main export commodity of the chosen country – bananas. The selected issue was described on the basis of the available literature and the data obtained from the Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database (FAOSTAT). The practical part consists of SWOT analysis describing the weaknesses, strengths, threats and opportunities of ecological farming in Ecuador. By the analysis was found out that ecological farming and certification have a positive impact not only on the environment but also on social and economic indicators in the country.

Key words: ecological farming, conventional farming, Ecuador, banana, SWOT analysis

Seznam zkratek

ACP – země Afriky, Karibiku a Pacifiku

EU – Evropská unie

INAP – Instituto Nacional de Autonomo Investigaciones Agropecuarias

LA – Latinská Amerika

RA – Rainforest Alliance

SESA – Servicio Ecuatoriano de Sanidad Agropecuario

USA – Spojené státy americké

USD – americký dolar

WTO – Světová obchodní organizace

ŽP – životní prostředí

Obsah

1 Úvod	8
2 Cíl práce	9
3 Teoretická část	10
Případová komodita: Banán	10
3.1 Původ.....	10
3.2 Globální trh s banány	11
3.3 Cesta konvenčního banánu	14
3.3.1 <i>Ekologické dopady</i>	15
3.3.2 <i>Ekonomické a sociální dopady – Závod ke dnu</i>	16
3.4 Cesta ekologického banánu	18
3.4.1 <i>Certifikace</i>	19
3.4.2 <i>Trh s certifikovanými banány</i>	21
3.5 Ekvádor	22
3.6 Trh s banány v Ekvádoru.....	23
3.6.1 <i>Export ekvádorských banánů</i>	23
3.7 Trh s organickými banány	25
3.8 Vývoj zemědělství v Ekvádoru	26
3.8.1 <i>Systém encomiendy a haciendy</i>	27
3.8.2 <i>Vzestup konvenčního zemědělství a zelené revoluce</i>	27
3.8.3 <i>Pozemkové reformy</i>	28
3.8.4 <i>Konvenční zemědělství</i>	29
3.9 Vzestup banánových plantáží	30
3.10 Vznik a vývoj ekologického zemědělství.....	33
3.10.1 <i>Tradiční necertifikované zemědělství</i>	34
3.10.2 <i>Certifikované ekologické zemědělství</i>	35
3.10.1 <i>Role státních institucí</i>	36
4 Materiál a metodika	39
5 Výsledky	40
5.1 SWOT analýza ekologické produkce banánů v Ekvádoru	40
5.1.1 <i>Silné stránky</i>	41
5.1.2 <i>Slabé stránky</i>	43
5.1.3 <i>Příležitosti a hrozby</i>	44
6 Diskuze	46
6.1 Porovnání konvenčního a ekologického zemědělství	46
6.1.1 <i>Porovnání na základě výnosnosti</i>	47
6.1.2 <i>Porovnání na základě cen</i>	48
6.1.3 <i>Porovnávání snížení ekologických rizik certifikovaných a necertifikovaných plantáží</i>	49
7 Závěr	53
8 Použitá literatura	54
Seznam tabulek a obrázků	62

1 Úvod

Ekvádor jakožto největší světový exportér banánů na světě, musí reagovat na zvýšenou poptávku po organických banánech, zejména v rozvinutých státech. Proto je zde možné v posledních letech zaznamenat zvyšující se oblibu ekologického zemědělství. Důležitou roli v tomto směru hrají v Ekvádoru družstva, která sdružují drobné pěstitele, kterých je v Ekvádoru majorita na rozdíl od jiných zemí v Latinské Americe. Díky těmto komunitám mají drobní zemědělci lepší přístup na trh a vyjednávací pozici v mezinárodním prostředí. Většina družstev je certifikovaných a jejich dopad tak ještě více přispívá k udržitelnosti celého zemědělského systému v zemi a rovnějším podmínkám mezi pěstiteli.

Banán je jednou z nejvýznamnějších tropických plodin na světě. V mnoha rozvojových zemích je hlavní potravinou pro místní obyvatele. Dříve nedostupné ovoce se dnes pěstuje skoro ve všech zemích Latinské Ameriky a je k dostání v každém obchodě. Jaká je však skutečná cena banánu? Za tímto žlutým ovocem stojí mnoho nevyřešených otázek. Na příkladu Ekvádoru lze názorně vidět, jak zdánlivě nesouvislé činy, které se odehrávají každý v jiné části planety, mají ve finále dopad globální. Jen málokdo vidí spojitost mezi banánem v obchodě a nedůstojnými pracovními podmínkami na plantážích a další problémy, které se vyskytují spolu s jeho pěstováním.

Na téma ekologického zemědělství bylo napsáno nepřehledné množství literatury, ale jen málokterá se věnuje určité zemi, natož konkrétní komoditě. Proto bylo mým cílem pokusit se sepsat ucelenou práci o vývoji a současném stavu zemědělství v Ekvádoru se zaměřením na organickou produkci banánů. Téma jsem si vybrala z důvodu ekonomické důležitosti této komodity v zemi a na ekologické zemědělství jsem se zaměřila, jelikož poptávka v rozvinutém světě má stoupající tendenci. Záměrem bylo propojení těchto dvou světů a vysvětlení jejich vzájemného ovlivňování.

Práce se zabývá hlavní ekvádorskou komoditou – banánem. Velká část práce je tvořena popisem vývoje zemědělství a banánového odvětví. Praktická část práce obsahuje SWOT analýzu, která popisuje slabé i silné stránky, příležitosti a hrozby ekologického zemědělství v Ekvádoru se zaměřením na banány. Práce je zakončena diskuzí od různých autorů zabývajících se touto problematikou.

2 Cíl práce

Cílem práce je provést analýzu ekologického zemědělství v Ekvádoru, které je v této zemi na vzestupu. Dále popsat jeho vývoj a současný stav, porovnat ekologický a konvenční způsob hospodaření a provést SWOT analýzu ekologické produkce banánů.

3 Teoretická část

Případová komodita: Banán

3.1 Původ

Banány mají svůj původ v oblasti jihovýchodní Asie, kde vznikly zkřížením planých druhů. Odtud se s pohybem obyvatelstva rozšířily do celého světa, zejména na ostrovy v Tichém oceánu, Madagaskar, do Afriky, ale i Indie nebo arabského světa. Do Evropy se banány dostaly spolu s šířením islámu a vpádem Arabů. Kolem 9. až 10. století se začaly zprvu objevovat v Palestině a Egyptě, severní Africe a poté i muslimském Španělsku. Po porážce Arabů byly banány i nadále pěstovány především španělskými a portugalskými kolonialisty a to zejména v jejich koloniích. Do konce 19. století byly banány v Evropě považovány za nedostatkové zboží.¹

Pro obyvatele tropických oblastí mají větší význam zeleninové banány, jelikož jsou jednou ze základních potravin. Tyto banány se sklízí většinou nedozrálé, poté se vaří, pečou nebo smaží, popřípadě se po usušení melou na mouku, neboť v čerstvém stavu jsou nepoživatelné. Složení ovocných a zeleninových banánů je přibližně stejné, avšak zeleninové banány obsahují více sacharidů (okolo 30 %) a větší podíl škrobu.²

Odpad z banánovníku tvoří až 80 % z celkové hmotnosti byliny.³ Kromě širokého využití samotného plodu jsou tedy i vedlejší produkty banánovníku velmi cennými surovinami. Například listy banánovníku slouží ke krmení hospodářských zvířat nebo jako krycí a balicí materiál. Dále obsahují vlákno používané na výrobu provazů, papíru a dalšího materiálu. Nerozvinuté květní orgány po spaření horkou vodou ztratí svoji hořkost a jsou výbornou zeleninou. Květy a plody jsou rovněž využívány v místním lékařství.⁴

Banánovník jako rostlina je velmi významným stínidlem například pro kávovník nebo kakaovník, a proto se na malých farmách pěstuje většinou ve smíšených kulturách.

¹ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 14

² PADAM, Birdie Scott, et. al., Banana by-products: an under-utilized renewable food biomass with great potential. *Journal of Food Science and Technology* [online]. 2014.

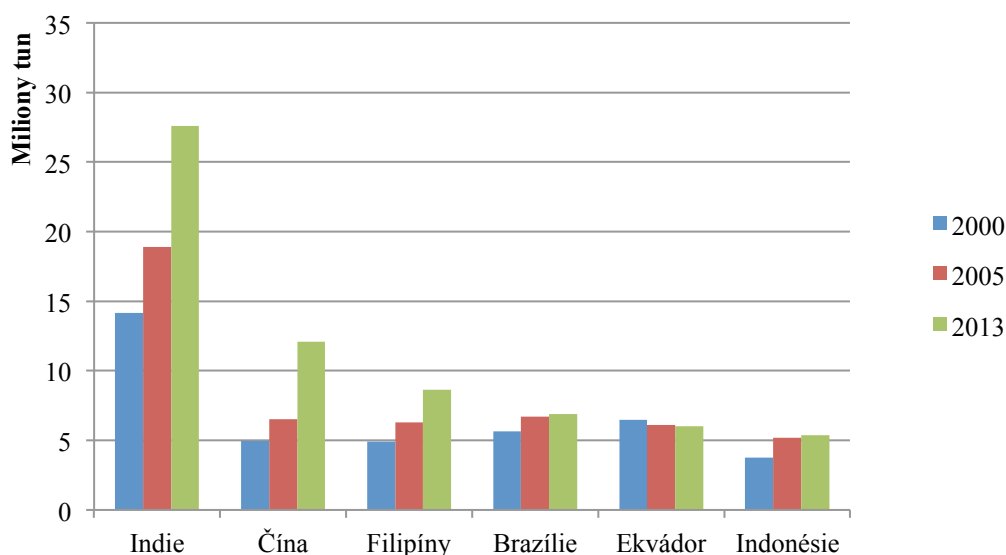
³ stejný zdroj

⁴ VALÍČEK, Pavel. *Užitkové rostliny tropů a subtropů*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha, 2002. str. 306

Na prudších svazích je také dobře využitelný jako ochrana proti erozi. Také je doporučován k pěstování na degradované půdě, protože je vynikajícím a rychle rostoucím zdrojem organické hmoty.⁵

3.2 Globální trh s banány

Ekonomicky se jedná o nejdůležitější tropické ovoce a jsou 4. nejdůležitější základní potravinou na světě. Banány jsou pěstovány ve více než 123 zemích světa. Objem produkce se však koncentruje zhruba do 10 zemí, které vypěstují až 63 % světové produkce. V zemích jako je Indie, Brazílie, Čína nebo Indonésie jsou banány pěstovány především pro domácí spotřebu, zatímco v zemích LA, jako je Ekvádor, Kolumbie nebo Kostarika se banány pěstují na export. Z toho vyplývá, že více než polovina produkce banánů se spotřebovuje v zemích, kde jsou vypěstovány.⁶

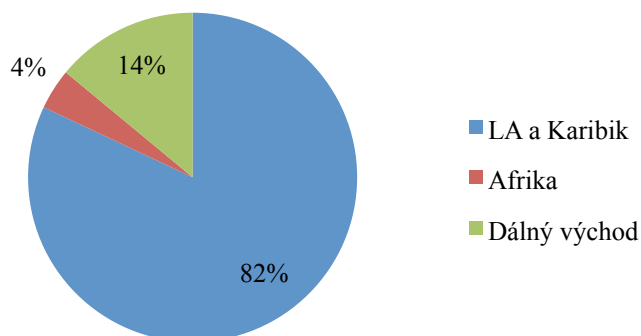

Obr. 1: Hlavní producenti banánů na světě v letech 2000, 2005 a 2013

zdroj: data z FAOSTAT, vlastní zpracování

⁵ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 17

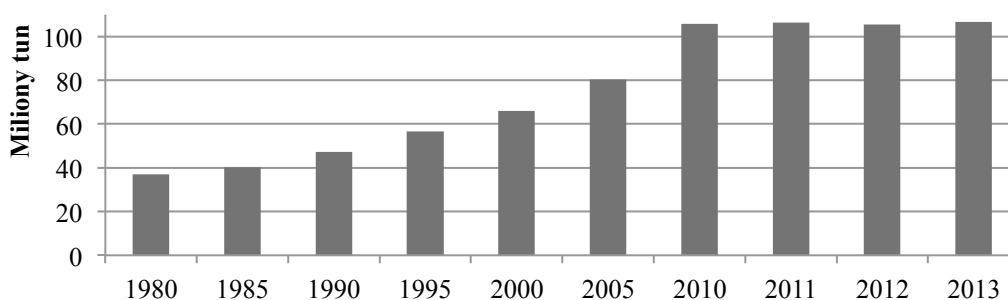
⁶ TAYLOR, Edited by T.E. Josling and T.G. *Banana Wars the Anatomy of a Trade Dispute*. 2002. str. 8-9

Obr. 2: Export banánů podle regionu v roce 2011

zdroj: data z FAOSTAT, vlastní zpracování

V posledních letech se objem a hodnota globálního obchodu s banány neustále zvyšuje. Množství banánů určených pro trh se zdvojnásobil za posledních 20 let, přičemž celková hodnota exportu banánů se více než ztrojnásobila v letech 1980 a 2000. V roce 2013 se celosvětově vyprodukovalo přes 10,5 mil. tun banánů. Nicméně i vývoz banánů stejně jako produkce je značně koncentrován, kdy 80 % veškerého světového exportu pochází ze zemí LA. Největší podíl na světovém trhu co se týče exportu, má Ekvádor, který zajišťuje téměř 1/3 světového trhu.⁷

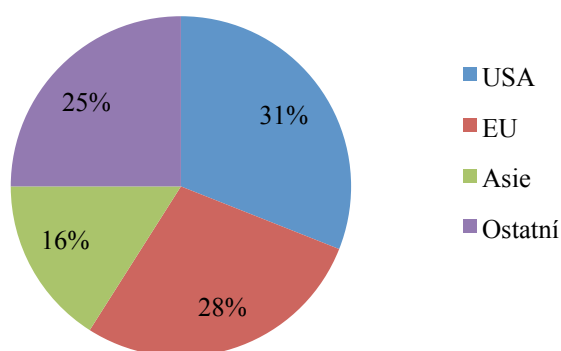

Obr. 3: Vývoj globální produkce banánů od roku 1980 - 2013

zdroj: data z FAOSTAT, vlastní zpracování

⁷ TAYLOR, Edited by T.E. Josling and T.G. *Banana Wars the Anatomy of a Trade Dispute*. 2002. str. 10

Více jak 100 zemí světa banány dováží, avšak dovoz je opět soustředován na několik velkých trhů. Nejvýznamnějším dovozcům banánů vévodí Evropská unie (dále už pouze EU) s téměř 40 % podílem, následují Spojené státy americké (dále už pouze USA) s ¼. Velikost a hospodářský význam těchto dvou trhů, jako dvou klíčových spotřebitelů banánů ze zemí LA, silně ovlivňuje konkurenční povahu a vyjednávací pozice těchto zemí, jejichž ekonomiky jsou silně závislé na příjmech z vývozu banánů.⁸

Obr. 4: Import banánů podle regionů v roce 2011

zdroj: data z FAOSTAT, vlastní zpracování

Ekologická a konvenční produkce vykazuje nízkou cenovou korelaci a volatilita ceny je nižší u ekologických produktů. V mnoha zemích cena organických produktů dlouhodobě neklesá, jako tomu může nastat u konvenčně pěstovaných. Navíc čisté výnosy z konvenčních systémů jsou více variabilní tudíž rizikovější než v organické produkci.⁹

Ceny banánů v supermarketu neodráží náklady na jejich pěstování, ale spíše cenovou válku mezi obchodními řetězci. Výkupní cena banánů je mnohdy tak nízká, že jejich pěstitelé jsou udržováni v bludném kruhu chudoby. Při analýze cen banánů je nutno poznamenat, že trh s banány je vysoce geograficky fragmentovaný. V důsledku

⁸ TAYLOR, Edited by T.E. Josling and T.G. *Banana Wars the Anatomy of a Trade Dispute*. 2002. str. 11

⁹ CASTRO, Luz Maria, Baltazar CALVAS a Thomas KNOKE. Ecuadorian Banana Farms Should Consider Organic Banana with Low Price Risks in Their Land-Use Portfolios. *PLOS ONE* [online]. 2015.

odlišných nákladů na dopravu a importních politik, například dovozního režimu EU, ve spotřebitelských zemích není možné stanovit celosvětovou cenu pro banány.¹⁰

Obecně jsou ceny banánů určovány poptávkou a jejich dostupností na trhu. Nabídka banánů je zase ovlivňovaná zejména geografickými podmínkami, diverzifikací zdrojů dodávek, obdělávanou půdou nebo výnosy z produkce. Poptávka je ovlivňována výší příjmů ve spotřebitelských zemích a celkovým hospodářským vývojem, populačním růstem, preferencemi spotřebitelů nebo dovozními politikami.¹¹

Za tvůrce cen nelze označit banánové nadnárodní korporace, jelikož pokud by se některá z těchto společností snažila jednostranně zvýšit ceny, znamenalo by to pro ni nižší konkurenceschopnost a následnou ztrátu podílu na trhu. Ceny se tvoří zejména na maloobchodní úrovni a to v důsledku nárůstu zvyšujícího se dominantního postavení obchodních řetězců. Banánové korporace naopak mají velkým vliv na ceny, které vyplácejí pěstitelům. Ceny v této fázi závisejí na vyjednávacích schopnostech pěstitelů s distributory, kteří dodávají jejich produkci na trh.¹²

3.3 Cesta konvenčního banánu

Velké banánové monokulturní plantáže se nacházejí především v LA. Vyžadují velké investice nejen do infrastruktury, ale i do technologií na přepravu, zavlažování, odvodňovacích systému nebo balíren. Tyto plantáže fungují většinou na systému subdodavatelských dodávek, kdy plantáže jsou nepřímo vlastněny nadnárodními korporacemi, které se snaží zbavit odpovědnosti za dodržování právních norem v dané zemi.¹³

V konvenčním pěstování je typické intenzivní využívání chemických postřiků, kdy se celá plantáž pravidelně pokrývá pesticidy a to buď postřiky z letadel, nebo ručně. Dále se využívají 2-3 měsíce před sklizní chemicky napuštěné polyetylenové pytle, které kryjí trsy banánů, tedy chrání plody proti škůdcům, mechanickému poškození a též udržují optimální teplotu. Po devíti měsících se banány sklízí a zelené putují do balíren, kde jsou umyty, kontrolovány, tříděny a opět chemicky ošetřeny. Exportní

¹⁰ Banana: Prices. In: *UNCTAD* [online]. 2010.

¹¹ stejný zdroj

¹² stejný zdroj

¹³ How bananas are grown. In: *BananaLink* [online]. 2011.

banány musejí odpovídat velmi vysokým standardům. Pokud tomu tak není, jsou prodávány na místním trhu za mnohem nižší ceny. Následuje transport do přístavu a náklad na chlazené lodě. Do Evropy se banány dostávají 6 až 12 dnů. Teplota při přepravě musí být 13,3 °C a je nutné pečlivě sledovat vlhkost a větrání, aby se zachovala kvalita. Když banány dorazí na místo určení, putují do zracích místností, kde je využíván etylen k urychlení procesu dozrání. Dozrálé banány poté putují do regálů supermarketů a do našich nákupních košíků.¹⁴

Banány jsou často označovány jako tzv. „loss leader“, tedy produkt s dočasně nízkou prodejní cenou, jejímž úkolem je přilákat zákazníka. Z pohledu zákazníka zase banány patří mezi tzv. „known value items“. Jedná se o položky s pro něj přibližně známou cenou, podle které hodnotí a srovnává cenovou hladinu v daném obchodě. Nízká cena takového produktu pak ovlivňuje ochotu nakupovat i jiné položky, proto je zvykem v supermarketech umisťovat banány hned u vchodu a velmi často jsou za „akční“ ceny. Banány také patří mezi základní „impulsivní nákupy“, tedy jsou často nakupovány na základě okamžitého rozhodnutí. Důležitou se tedy stává barva a vzhled.¹⁵

3.3.1 Ekologické dopady

Po celém světě jsou využívány rozsáhlé monokulturní zemědělské systémy pěstování potravin, které jsou silně závislé na vysokých vstupech syntetických hnojiv a pesticidů v návaznosti na zvýšení výnosů. Rýže, bavlna, sójové boby, kukuřice, pšenice, ječmen, zelenina nebo právě ovoce jako banány jsou známy především kvůli obzvláště intenzivnímu využívání pesticidů. Na tyto plodiny je použito až 85 % veškeré světové produkce pesticidů. Proto je velmi důležité, aby výrobci využívaly více udržitelné metody pěstování tedy ty, které nesnižují základnu zdrojů, na nichž pěstování závisí.¹⁶

Masová produkce banánů na monokulturách udělala s banánů, po bavlně, druhou nejvíce ošetřovanou plodinu na světě. Právě vysoká chemizace je následkem špatných

¹⁴ How bananas are grown. In: *BananaLink* [online]. 2011.

¹⁵ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 20

¹⁶ BELLAMY, Angelina Sanderson. Banana Production Systems: Identification of Alternative Systems for More Sustainable Production. *AMBIO* [online]. 2013.

pracovních a sociálních podmínek, které provází exportní pěstování banánů a obchod s banány. Množství pesticidů může dosáhnout až 40 kg/ha za rok. Nemluvě o tom, že pesticidy představují až 30 % veškerých nákladů na produkci banánů.¹⁷

Monokulturní plantáže kladou velké nároky na prostor, proto se zakládají na území původních lesů. Banánovník je velice náročný na spotřebu živin a k jeho pěstování se využívá nejúrodnější půda, avšak v důsledku intenzivní produkce dochází zhruba po 20 až 30 letech k degradaci půdy. Zvýšená intenzita používání umělých hnojiv nemůže nahradit přirozené živiny, a proto se v určitém okamžiku stává takováto produkce výrazně dražší než přesun celé plantáže do jiného místa. Další problém monokulturního pěstování je eroze půdy. Díky chemizaci dochází k rozkladu půdních organismů a rozpadu struktury půdy. Průměrné množství spotřebované vody na banánových plantážích je kolem 160 mm za měsíc a při samotném zpracování banánů je pak použito až stonásobek množství vody než je samotná váha banánů. Většina banánových plantáží nemá čističky vody a takto znečištěná voda odtéká zpátky do řeky. Rovněž množství produkovaného odpadu je vyšší než samotná produkce banánů, kdy na 1 tunu připadají 2 tuny odpadu. Načež 20 % tohoto odpadu vyžaduje zvláštní zpracování.¹⁸

3.3.2 Ekonomické a sociální dopady – Závod ke dnu

V současnosti ovládá přes 80 % světového trhu exportních banánů oligopoly pěti největších banánových firem a to Dole, Chiquita Brands International, Del Monte, Fyffes a Noboa. Poslední zmíněná společnost působí v Ekvádoru a ovládá až ¼ ekvádorského exportu. Vlastníci těchto společností pocházejí, až na Alavara Nobou, ze zemí, které banány dovážejí a přímým důsledkem je odvod zisku z pěstitelské země, což ještě více omezuje přínos produkce banánů do hospodářství v zemi, kde jsou pěstovány. Nadnárodní firmy se soustředí zejména na distribuci a marketing. Často mají výhradní dodavatelské smlouvy s velkými obchodními řetězci, které jsou v dodavatelském řetězci nejsilnějšími hráči. Supermarkety tlačí ceny banánů pod náklady na produkci a tím si zajišťují vysoké zisky. Banánové korporace poté tento tlak přenášejí na své dodavatele,

¹⁷ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 20

¹⁸ RUT, Ondřej, et al. Česko proti chudobě: Dopady české spotřeby na rozvojové země [online]. 2007. str. 22

kteří snižují náklady na úkor svých zaměstnanců. Chudé státy nemají dostatečně silné instituce, aby si zajistily výhodnější vyjednávací pozici na trhu a lepší pracovní podmínky pro zaměstnance na plantážích.¹⁹

Nadnárodní společnosti, aby se nemusely zabývat pracovními podmínkami, vlastní jen malá procenta plantáží v zemích pěstování. Systém subdodávek přinesl korporacím výhodu flexibility. Plantáže mnohdy existují jako stát ve státě, kdy banánové korporace vlastní vše. Smlouvy se zaměstnanci bývají často na dobu určitou, nebo jsou najímání přes pracovní agentury. Tyto praktiky mají zabránit pracovníkům, aby dosáhly na status zaměstnance a bylo tím zamezeno vzniku odborů.²⁰ Na většině plantáží jsou odbory zakazovány nebo vznikají tzv. „falešné“ odbory, které jsou ve skutečnosti pod kontrolou zaměstnavatelů. Nezávislé odbory by pracovníkům zajistily lepší pracovní podmínky, například vyšší mzdy, dodržování právních předpisů a norem a také vzdělávání o bezpečnosti práce.²¹

Pracovníci sdružení do odborů si mohou za den vydělat na banánových plantážích až 10 USD plus prémie v hodnotě dalších 10 USD. Mají přístup ke zdravotní péči, bydlení a jejich děti ke vzdělání. Naopak pracovníci na plantážích, které nepovolují odbory, si vydělají kolem 3 USD bez jakýchkoliv sociálních výhod. Nejhorší situace z hlediska odborů je na území LA v Ekvádoru a Guatemale.²²

Konvenční trh je pouze o zisku, jelikož je zaměřený na existenci trhu samotného. Naopak většina ekologické produkce je i certifikována, kde naopak ve středu zájmu stojí lidská bytost a udržitelnost. Při konvenčním obchodě se drobní zemědělci musejí spoléhat na prostředníky, kteří se snaží nakoupit produkci za co nejnižší ceny, a to spolu s kolísáním cen na světovém trhu způsobuje rozsáhlé ekonomické dopady právě na tyto drobné pěstitele. Naopak certifikovaná produkce zaručuje stabilní cenu po celý rok a tedy i jistotu příjmu pro producenty.²³

¹⁹ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 25

²⁰ BOSÁKOVÁ, Ludmila. *Fair trade v praxi: Případová studie producentů banánů v Ekvádoru*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. str. 14

²¹ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 25

²² Banana Worker Justice and USLEAP. In: *USLEAP* [online]. 2014.

²³ KOUBEK, David. Banánů s nálepkou Fair trade je v Česku stále málo. In: *Český rozhlas* [online]. 2011.

3.4 Cesta ekologického banánu

Vzhledem k vysoké koncentraci banánového obchodu se v roce 1990 banánové nadnárodní společnosti dostaly pod přísný dohled. Silný tlak od nevládních organizací a negativní medializace způsobily posun spotřebitelských preferencí směrem k více šetrným postupům v pěstování a k poptávce po organických banánech.²⁴

Organicky pěstují banány spíše drobní pěstitelé, jejichž produkce je méně investičně náročná, ale zato většinu práce obstarají lidské ruce. Většina ekologické produkce pochází ze suchých a teplých oblastí, kde banánovník lépe odolává nemocem a škůdcům. Banánovníky se musejí podle norem ekologického zemědělství pěstovat v přirozeném prostředí, ve velkých rozestupech, kdy mezi nimi rostou například kávovníky, citrusovníky, anebo rychle rostoucí dřeviny, které chrání banánovníky proti práškování ze sousedních plantáží.²⁵

Organické banány se mohou pěstovat na půdě, která nebyla konvenčně obdělávaná minimálně 3 roky. Úrodnost půdy se udržuje a posiluje používáním organických hnojiv. Mohou se využívat například kávové slupky smíchané s hnojem, rybí kosti, mořské řasy nebo zbytky z rostliny banánovníku. Plevel se hubí manuálně mačetami a postřiky chemikáliemi se nahrazují produkty na přírodní bázi. Proti poškození se používají recyklovatelné plastové pokrývky, které mohou snížit škody na banánech až o 50 %.²⁶ Při dozrávání je používán etylen, který je povolen ekologickými normami. Organické banány se nemohou pěstovat v oblastech, kde se ve velkém pěstují i konvenční banány, jelikož je zde vysoké riziko šíření nemocí, které vyžadují chemickou ochranu.²⁷

Největším problémem při pěstování organických banánů je kvantita, jelikož ekologické zemědělství je izolováno na plantážích ve vyšších nadmořských výškách, z důvodu zvýšení odolnosti vůči nemocem, kterými jsou napadány monokulturní

²⁴ LIU, By Pascal. *Certification in the value chain for fresh fruits: the example of banana industry* [online]. Rome, 2009. str. 2

²⁵ NÍDR, Tomáš. Jak se češou banány. In: *Lidé a země* [online]. 2012.

²⁶ Organic. In: *BananaLink* [online]. 2011.

²⁷ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 25

plantáže. Organické banány tedy nelze pěstovat v nížinách, kde se nacházejí rozlehlé konvenční plantáže, jejichž půda je chemicky ošetřována.²⁸

Obecně se dá říci, že organická produkce banánů odstraňuje hlavní negativní environmentální, sociální a částečně i ekonomické dopady konvenční produkce.²⁹

3.4.1 Certifikace

Certifikace je písemná garance vydaná nezávislou certifikační agenturou, deklarující, že výrobní postup nebo produkt splňuje určitá kritéria. Obecně se jedná o environmentální a sociální standardy, zaměřené na výrobní a obchodní proces. Ne však všechny certifikace znamenají skutečný přínos pro životní prostředí (dále už pouze ŽP) a pěstitele tropického ovoce v rozvojových zemích. Certifikačních programů zaměřených na exportní ovoce a zeleninu, tedy i na banány existuje více a jsou dobrovolné. Mezi nejčastěji využívané patří certifikáty ekologického zemědělství, Fairtrade certifikáty, certifikace Rainforest Alliance (dále už pouze RA) a normy SA8000, ISO 14001 a GLOBALG.A.P. Všechny zmíněné certifikace se liší vlastnictvím, cíli, požadavky, či kontrolními postupy.³⁰

RA je americká nezisková organizace, která si klade za cíl zachování biodiverzity pomocí udržitelného rozvoje nejen v zemědělství, ale i v jiných odvětvích. RA certifikuje banány i jiné produkty a služby, a to v případě, že jejich výroba či poskytování se řídí určitými standardy. Obecně jsou její standardy nastaveny k ochraně životního prostředí a práv pracovníků.³¹ RA začala s certifikací v roce 1992 v Kostarice na banánových plantážích společnosti Chiquita, a od té doby certifikuje tropické ovoce z celého světa. Banány jsou však nadále nejvýznamnější plodinou. Certifikaci mají všechny plantáže vlastněné společností Chiquita, většina jejich dodavatelů nebo některé plantáže společnosti Dole.³² V roce 2008 měla RA certifikovaných 31 277 farem a družstev v 19 zemích s plochou 250 385 ha. Odhadem z jejich programu profituje na 1 250 tis. vlastníků plantáží a jejich zaměstnanců. V sektoru banánů bylo zaznamenáno

²⁸ KOEPEL, Dan. *Banana: the fate of the fruit that changed the world*. New York, 2008.

²⁹ KOPS, Marten. The price of conventional bananas. In: *Organic Bananas* [online]. 2012.

³⁰ MALÍŘ CHMELÁŘ, Pavel a Petr KOUŘIL. Certifikace v obchodu s banány. In: *FAITRADE.CZ* [online]. 2010.

³¹ VACLÍK, Petr. Certifikace kávy: Co je Rainforest Alliance?. In: *KávoveListy.cz* [online]. 2013.

³² Certifikace. In: *Za férové banány* [online]. 2012.

368 certifikací v 9 zemích s celkovou rozlohou 64 112 ha. Banány jsou převážně dodávány na trhy EU a USA. V roce 2005 bylo do USA dovezeno na 1 mil. tun RA certifikovaných banánů, což představovalo 28 % z celkové exportu této plodiny.³³

Certifikace BIO prezentuje nezávislou certifikaci a značení výrobků zahrnující všechny aspekty zemědělské produkce, dobrých životních podmínek, ochranu přírodních biotopů a zákaz zbytečných a škodlivých přídavných látek v produktech ekologického zemědělství. Všechny výrobky prodávané pod označením „BIO“ musejí splňovat přísná pravidla stanovená na národní, evropské a mezinárodní úrovni. Proces certifikace a audity zajišťují nezávislé certifikační společnosti. Velkým záporem je nedostatečný důraz na sociální aspekty a dodržování pracovních práv. Jedná se o velmi nákladnou certifikaci pro rozvojové země.³⁴ Biobanány v současné době tvoří kolem 2 % světového banánového trhu, přičemž většina pochází z Ekvádoru, Peru nebo Dominikánské republiky. Za největšího dodavatele je považována společnost Dole.³⁵

Certifikace Fairtrade je koncept spravedlivého obchodu, který se snaží zlepšit pracovní podmínky pro zaměstnance. Dále se snaží přispívat k udržitelnému rozvoji tím, že nabízí lepší obchodní podmínky znevýhodněným výrobcům zejména v zemích tzv. Jihu. Především se jedná o rovnější a spravedlivější obchodní partnerství mezi obchodníkem a pěstitelem na mezinárodní úrovni. Hlavní principy lze shrnout jako spravedlivé mzdy, slušné pracovní podmínky, svoboda sdružování nebo jistota stálého výdělku. Nejzřetelnější výhodou této certifikace je efektivní podpora malých organizací producentů.³⁶ Banány jsou jedním z nejprodávanějších Fairtrade produktů. Jeho alternativou mohou být biobanány, které často pocházejí ze stejných družstev.³⁷

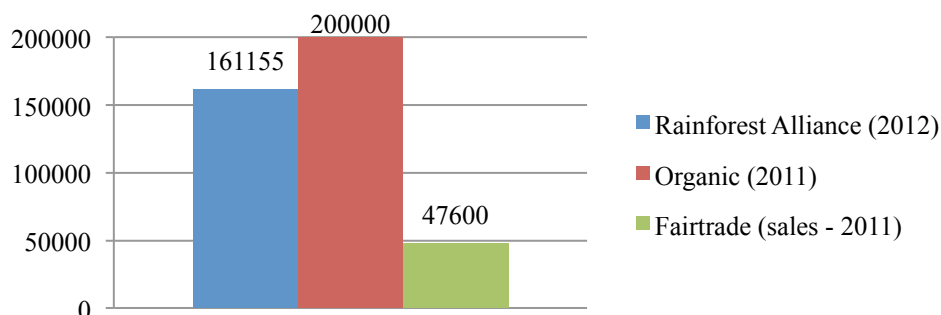
³³ LIU, By Pascal. *Certification in the value chain for fresh fruits: the example of banana industry* [online]. Rome, 2009. str. 13-14

³⁴ Certifikace. In: *Za fěrové banány* [online]. 2012.

³⁵ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 42

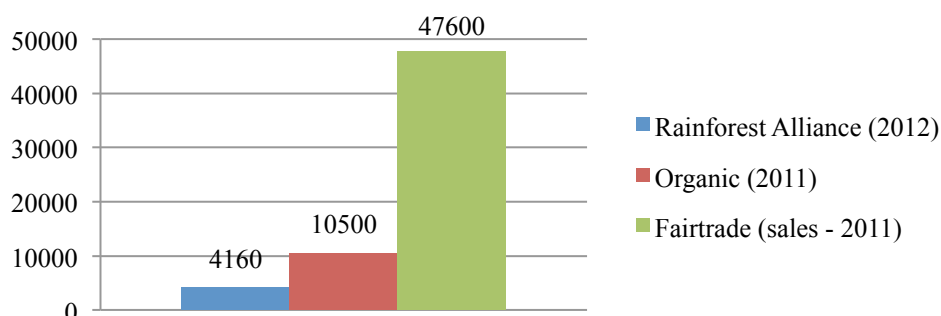
³⁶ stejný zdroj

³⁷ Banány Cavendish. In: *FAIRTRADE.CZ* [online]. 2010.

Obr. 5: Certifikace v Ekvádoru podle produkce (t)

zdroj: data z *The state of sustainability initiatives review 2010 sustainability and transparency*, 2014, vlastní zpracování

Obr. 6: Certifikace v Ekvádoru podle rozlohy obdělávané půdy (ha)

zdroj: data z *The state of sustainability initiatives review 2010 sustainability and transparency*, 2014, vlastní zpracování

3.4.2 Trh s certifikovanými banány

V roce 2012 se vypěstovalo na 3,3 mil. tun certifikovaných banánů, což tvoří 3 % z globální produkce banánů. Na celosvětovém exportu se tyto banány podíleli 14 %. Největšími producenty jsou Guatemala (21 %), Kolumbie (15 %) a Kostarika (13 %). Nejvíce se dováželo na trhy USA (22 %), Belgie (7 %), Ruska (7 %), Německa (7 %) nebo Japonska (6 %). Cena těchto banánů vzrostla za poslední roky až o 75 %. Nejvyšší výkupní cena je zaznamenána u organických banánů a nejnižší u banánů certifikovaných organizací RA.³⁸

³⁸ A JOINT INITIATIVE OF IISD, IIED a Jason Potts AUTHORS. *The state of sustainability initiatives review 2010 sustainability and transparency* [online]. Winnipeg, Man: International Institute for Sustainable Development, 2010.

3.5 Ekvádor

Ekvádor je druhým nejmenším z andských států nacházející se v Jižní Americe. Na severu sousedí s Kolumbií, s Peru na jihovýchodě a na západě jsou jeho břehy omývány vodami Tichého oceánu. Jeho hlavním městem je Quito. Celková rozloha Ekvádoru je problematická kvůli spornému území s Peru, ale nejčastěji se uvádí, že činí 28 3561 km². Populace o 13 miliónech je charakterizována rasovou různorodostí s vysokým podílem původního obyvatelstva.³⁹

Stěžejním pilířem národní ekonomiky je zemědělství, jehož váha je znatelná především svým podílem na HDP kolem 18 %, tvorbě deviz při exportu, rozvoje řetězce zpracovatelského průmyslu a podílu na zaměstnanosti, kde je existenční základnou pro 1/3 zaměstnaného obyvatelstva. Zemědělství se orientuje hlavně na rostlinnou produkci a pracuje v něm až na 80 % venkovského obyvatelstva. Pro zemědělskou činnost se využívá až 50 % rozlohy země (14,5 mil. hektarů). Pěstitelské plocha zaujímá cca 3,3 mil. ha, pastviny 5,9 mil. a lesy 5,3 mil. hektarů. Základními pěstovanými plodinami jsou banány, cukrová třtina, rýže, africká palma, kukuřice, brambory, pomeranče, sója, yuka nebo mango. Dále se zde produkuje hovězí a vepřové maso, mléko, kakao, luštěniny, olejniny, bavlna. Významný je rybolov zejména krevet.⁴⁰

Tab. 1: Podíl jednotlivých odvětví v rámci sektoru zemědělství

produkt	průměrný podíl v rámci sektoru v %
pěstování banánů, kávy a kakaa	18
ostatní zemědělské plodiny	33
živočišná výroba	31
lesnictví	7
rybolov	11

zdroj: data z BusinessInfo.cz, vlastní zpracování

³⁹ VERA, Dr. Raul. *Country Pasture/Forage Resource Profiles: Ecuador* [online]. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2006. str. 5

⁴⁰ Ekvádor: Ekonomická charakteristika země. In: *BusinessInfo.cz* [online]. 2014.

3.6 Trh s banány v Ekvádoru

Ekvádor je největším světovým vývozcem banánů a čtvrtým největším producentem po Indii, Brazílii a Číně. V letech 1980 až 1990 zde byla implementována politika integrace do mezinárodního obchodu, kvůli, které se Ekvádor dostal do sporu se Světovou obchodní organizací (dále už pouze WTO). Jednalo se o jeden z nejdelších, nejsložitějších a politicky nejcitlivějších sporů v historii WTO, známý pod pojmem „banánová válka“. Spor se týkal dovozu banánů z LA do EU, která v roce 1993 zavedla opatření, a to především dovozní cla, která zvýhodňovala pěstitele banánů z vybraných oblastí a to zemí ACP. Na tato opatření však doplácely americké banánové společnosti a země jako Ekvádor, kde tyto korporace banány pěstují.⁴¹

Ekvádor v posledních letech následuje celosvětový trend zvýšení fragmentace trhu. V roce 2004 dominovaly na trhu s banány tři nadnárodní společnosti – Noboa, Dole a Reybanpac, jejichž podíl však v posledních letech klesl vzhledem k tomu, že jejich společný podíl činil v roce 2013 pouhých 23%. Kromě toho v rozmezí let 2011 až 2012 se počet registrovaných vývozců zvýšil ze 181 na 333.⁴²

3.6.1 Export ekvádorských banánů

Většina pěstitelů prodává banány exportním společnostem. Pouze v několika málo případech jsou banány dodávány, jedná se zejména o nadnárodní společnosti, přímo na zahraniční trhy. Největšími překážkami exportu jsou v současné době označovány Programy strukturálního přizpůsobení (SPS), environmentální předpisy, předpisy pro označování produkce nebo požadavky na certifikaci. Střední a drobní zemědělci a vývozcí vidí největší překážku v náročné administrativě.⁴³

Globální dodávky banánů v roce 2013 byly ovlivněny špatnou situací v Ekvádoru a na Filipínách. Ekvádor v roce 2013 vykazoval pokles produkce, a to zejména kvůli záplavám plantáží v roce 2012, které měly za následek snížení úrody až o 416 tis. tun, což je ve srovnání s rokem 2011 o 5,6 %. Rovněž vládní odhady v roce 2012 ohlašovaly

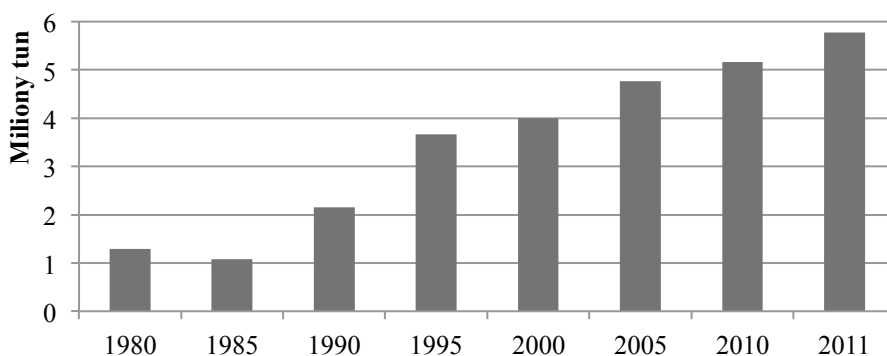
⁴¹ ŘÍHOVÁ, Petra. *Spor WTO o režimu dovozu banánů do EU a jeho dopad na světový obchod s banány*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze.

⁴² The changing face of global banana trade. In: *FAO* [online]. 2014.

⁴³ WONG, Sara A. Banana and pineapple exports from Ecuador. *BIORES* [online]. 2007.

snížení půdy pro pěstování banánů z 200 tis. ha na 171 tis. ha na začátku roku 2013. Tento pokles částečně odrážel pesimistický výhled Ekvádorských producentů, jejichž export byl podryván preferenčními tarify pro vývoz z ostatních zemí LA.⁴⁴

V 80. letech 20. století činil průměrný podíl exportu banánů na celkovém exportu země 9,4 % čímž banány přispívaly 38,6 % k celkovému zemědělskému exportu. V 90. letech už se podílel export banánů 21,1 % a na celkovém exportu zemědělských komodit 64,7 %.⁴⁵

Obr. 7: Vývoj exportu banánů v Ekvádoru

zdroj: data z FAOSTAT, vlastní zpracování

Na konci roku 2013 čelili pěstitelé banánů vyhlídce stagnace a to v důsledku zvýšení výrobních nákladů. Nicméně, rostoucí celosvětová poptávka v roce 2014 umožnila Ekvádoru zvýšit export banánů na několik klíčových trhů. Například byl zvýšen export do Ruska, na které byly uvalené sankce západními státy. Také byla podepsána nová dohoda o volném obchodu s EU, která zaručuje Ekvádoru export v hodnotě 630 mil. USD ročně. Banánový sektor v roce 2014 též zaznamenal oživení díky špatným klimatickým podmínkám v jiných banány exportujících zemích a Ekvádor se naopak opět stal zemí, kde jsou banány k dostání po celý rok.⁴⁶

Hlavními vývozními trhy pro ekvádorské banány jsou EU, USA a Rusko. V roce 2012 byla zaznamenána nízká poptávka po banánech v zemích EU. Většina dodavatelů byla tímto poklesem banánů poznamenána, nejvíc však Ekvádor, Kostarika a

⁴⁴ *Banana Market Review and Banana Statistics 2012-2013* [online]. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014. str. 9

⁴⁵ UNEP. *Integrated assessment of trade liberalization and trade-related policies: a country study on the Ecuador banana sector* [online]. New York: UN, 2002. str. 1-2

⁴⁶ REVIEW: Farmers' Delight. In: *The Business Year* [online]. 2015.

Dominikánská republika. Z části byl tento pokles vývozu ze zemí LA dán i zvýšenou produkcí v zemích EU a to z 619 tis. až na 649 tis. tun. Nicméně tento pokles je dán i sníženou spotřebou banánů na hlavu a to z 10,4 kg na 10,2 kg ve stejném roce. Také posílení amerického dolaru vyvolalo omezenou poptávku po tzv. „dolarových banánech“ z LA. Dovoz do USA ukázal taktéž značný pokles a to o 18 % neboli 159 tis. tun oproti roku 2011, což odráží především nižší produkci v Ekvádoru.⁴⁷ Co se týče ruského trhu tak po uvalení sankcí z EU se stal hlavním dodavatelem banánů Ekvádor, který podstatně zvýšil objem dodávek ve srovnání s rokem 2013. V červenci 2014 bylo exportováno 4 523 tis. krabic, zatímco ve stejném období v roce 2013 bylo dodáno 3 105 tis. krabic.⁴⁸

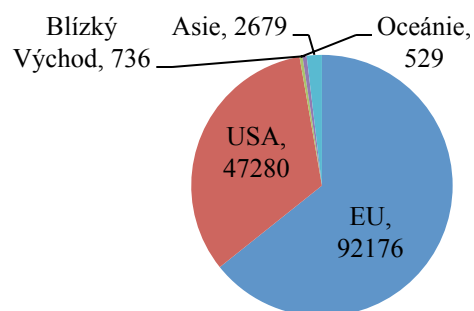
3.7 Trh s organickými banány

Ekologické postupy v zemědělství se v Ekvádoru začaly využívat relativně pozdě v porovnání s jinými zeměmi LA. Od roku 2004 lze zaznamenat strmý nárůst ekologické produkce a v roce 2007 se už Ekvádor stal největším světovým dodavatelem organických banánů s exportem 140 tis. tun, což představovalo ve zmíněném roce téměř polovinu světového vývozu. Pro Evropu bylo určeno kolem 64 %, asi 1/3 byla dodána do USA a zbytek byl exportován do Asie a na Střední východ. V letech 2005 až 2007 se Ekvádoru podařilo více než ztrojnásobit export organických banánů tím jak bylo stále více plantáží certifikováno. Podle ekvádorského ministerstva zemědělství vzrostla certifikovaná půda téměř na trojnásobek a to ze 4 700 ha v roce 2004 na 13 800 ha v roce 2007. Navzdory tomuto pokroku představují organicky pěstované banány stále pouhý zlomek, přesněji 3 %, z ekvádorského vývozu banánů.⁴⁹

⁴⁷ *Banana Market Review and Banana Statistics 2012-2013* [online]. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014. str. 4

⁴⁸ Russia: Banana from Ecuador will take first place in the fruit market 2014. In: *Bananastat* [online]. 2014.

⁴⁹ LIU, By Pascal. *Certification in the value chain for fresh fruits: the example of banana industry* [online]. Rome, 2009. str. 22-23, 63

Obr. 8: Export organických banánů z Ekvádoru podle regionu (tun, 2007)

zdroj: data z FAOSTAT, vlastní zpracování

Družstvo El Guabo, které sdružuje více než 500 členů, bylo v roce 2007 největším producentem organických banánů. Vývoz směřoval zejména do EU a jednalo se o 31 tis. tun. Dceřiná společnost nadnárodní banánové korporace Dole UBESA vyvezla téměř 30 tis. tun. Následuje ekvádorská společnost Noboa, která je největším vývozcem konvenčně pěstovaných banánů, která vyvezla pod značkou Bonita na 16 tis. tun. Další společností je Del Monte jenž dodala téměř 6 tis. tun. Společně tyto tři nadnárodní korporace představovaly v roce 2007 více než ¼ exportu ekvádorských organických banánů.⁵⁰

3.8 Vývoj zemědělství v Ekvádoru

Ekvádor má za sebou dlouhou a bohatou historii zemědělství o čemž svědčí také to, že pohoří And je přezdíváno jako „kolébka zemědělství“. Obdělávání půdy v této oblasti bylo zaznamenáno už od roku 8000 př.n.l. V Ekvádoru se zemědělství daří díky rozmanitosti kterou nabízejí jeho čtyři oblasti. Nicméně se změnila povaha zemědělských postupů a to v důsledku změn u moci, pokroku vědy a snahy o udržitelnost. Za ta léta se změnily zemědělské postupy od tradičních po konvenční a v současné době se vyskytují postupy i organické. V nejvíce odlehlých místech Ekvádoru si místí stále uchovávají své původní zemědělské postupy.⁵¹

⁵⁰ LIU, By Pascal. *Certification in the value chain for fresh fruits: the example of banana industry* [online]. Rome, 2009. str. 22-23, 63

⁵¹ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

Před příchodem Španělů do Ekvádoru byla půda obhospodařovaná především drobnými zemědělci, jejichž půda se dědila z generace na generaci. Filozofie zemědělství se tedy zaměřovala na přirozenou rovnováhu mezi člověkem a přírodou, praktikovaly se zde tradiční postupy a zdroje byly využívány šetrně a produkce plodin probíhala přirozeně bez chemických vstupů. V té době bylo zemědělství založeno na třech principech: koexistenci, recyklaci a soběstačnosti.⁵²

3.8.1 Systém encomiendy a haciendy

Příchodem Španělů v roce 1400 se zemědělská produkce změnila od základů. Začal se používat systém encomiendy, kdy domorodé obyvatelstvo bylo nucené pracovat na dobytých územích. Takzvaní encomenderos (dozorčí) nevlastnili půdu, kterou měli pod dohledem, nebo samotné domorodé obyvatelstvo, ale mohli neomezeně využívat jejich práci k osobnímu užítku, tedy obdělávání půdy z které měli zisk. V koloniální éře bylo v Ekvádoru až na 500 encomiend. Na konci 18. století, když systém encomiend ztratil na své účinnosti, tak Španělé přešli, k systému zvanému hacienda. Hacienda byla rozlehlý pozemek vlastněný Španěly, který jim byl dán do vlastnictví. Domorodé obyvatelstvo na haciendách pracovalo výměnou za kus pozemku, na kterém mohly pěstovat základní potraviny na uživení svých rodin.⁵³

3.8.2 Vzestup konvenčního zemědělství a zelené revoluce

Další transformací prošlo zemědělství ve 20. století, kdy se začaly prosazovat konvenční postupy v zemědělství, které zde bylo založeno především na pěstování v monokulturách, mechanizaci, externích vstupech a především chemizaci. Pesticidy byly v Ekvádoru poprvé použity v roce 1940. V důsledku zavedení chemizace rostla produkce a tím se jejich popularita zvýšila.⁵⁴

Tzv. „zelená revoluce“ byla podporována státy a institucemi ze západu především ve snaze zvýšit výnosnost plodin v rozvojových zemích. V Ekvádoru však náhlý rozvoj

⁵² FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

⁵³ LAUDERBAUGH, George. *The history of Ecuador*. Santa Barbara, Calif: Greenwood, 2012. str. 30-31

⁵⁴ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

průmyslových technologií způsobil ohrožení budoucí udržitelnosti zemědělských systémů, což mělo za následek ztrátu genetické rozmanitosti, kdy nové odrůdy plodin daly zaniknout těm původním. Návrat k tradičním postupům se stal nemožným, jelikož půda byla vyčerpána intenzifikací, kde se mohla ujmout pouze modifikovaná semena. Zelená revoluce též našla uplatnění spíše u větších zemědělců, kteří měli finanční prostředky na kapitálově náročnou produkci. Mnoho zemědělců se také stalo závislých na chemizaci produkce a nejsou nadále ekonomicky soběstační. Ekvádorské zemědělství je tedy stále ovlivňováno spíše negativně důsledky zelené revoluce.⁵⁵

3.8.3 Pozemkové reformy

V 50. letech 2 % největších vlastníků pozemků v Ekvádoru kontrolovalo na 64 % ekvádorské zemědělské půdy, zatímco 73 % drobných zemědělců vlastnilo pouhých 7 % půdy. Proto zde byly zavedeny reformy známé pod názvem „la reforma agrarian nacional“. Pozemková reforma z roku 1964 omezila vlastnictví zemědělské půdy na 880 ha a zrušila rolnickou práci. Další reforma z roku 1973 byla podobná té předešlé s tím rozdílem, že neomezovala rozsah vlastnictví pozemku a byla zaměřená spíše na odvětví průmyslu. Hlavním záměrem těchto reforem byla fragmentace velkých banánových plantáží vlastněných nadnárodními korporacemi na menší plantáže vlastněné místními producenty. Na papíře se povaha zemědělství změnila radikálně, nicméně převod do reality byl obtížnější. Během pozemkových reforem přerozdělil stát v letech 1964 až 1983 na 498 162 ha (z celkové výměry zemědělské půdy v Ekvádoru 12 355 831 ha). Mnoho drobných zemědělců v odlehlejších částech však nemělo vůbec ponětí o existenci těchto reforem, a proto jim půda nebyla přidělena a pokud byla tak od vlastníků haciend, avšak velice nekvalitní s malou rozlohou. Tyto reformy měly velký dopad na společenská hnutí v zemi, na rozvoj venkova a započala spolupráce s nevládními organizacemi v oblasti prosazování práv v Ekvádoru.⁵⁶

⁵⁵ RHOADES, Edited by Robert E. *Development with identity community, culture and sustainability in the Andes*. Wallingford, UK: CABI Pub, 2006. str. 40

⁵⁶ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

3.8.4 Konvenční zemědělství

V dnešní době je v Ekvádoru nejvíce využíváno konvenční zemědělství a většina producentů jsou malí zemědělci, kteří pěstují především pro vlastní obživu. Velký vliv v 80. letech minulého století si však vybudovaly velké agropodniky, které produkují jednu nebo dvě plodiny ve velkém měřítku pro export. Tyto podniky jsou schopné konkurence a přežití na mezinárodních trzích a to díky své nízké ceně, která se pohybuje většinou pod výrobními náklady. Této ceny mohou dosáhnout pouze značnou intenzifikací výroby a používáním konvenčních postupů v zemědělství. Těmto podnikům drobní zemědělci nemohou konkurovat, proto jim nezbývá nic jiného než přistoupit na jejich podmínky. Také zákony prosazující privatizaci mnoha státních služeb a půdy znevýhodňuje menší pěstitele.⁵⁷

V roce 2008 se na 78 % veškeré zemědělské půdy v Ekvádoru pěstovaly pouze čtyři plodiny orientované na export a to banány, kakao, káva a zeleninové banány. Důsledkem je, že pouhých 10 % veškeré zemědělské půdy v Ekvádoru je určeno k produkci plodin pro domácí trh a tato rozloha je schopná vyprodukovat plodiny pro zhruba pouhou polovinu obyvatelstva.⁵⁸

Jak již bylo zmíněno, motorem zemědělské výroby je produkce banánů. Exportní banány se pěstují především poblíž pobřežních nížin v provinciích Los Rios, Guayas a El Oro. Rozloha půdy pro pěstování zaujímá 147 282 ha půdy skoro 0,6 % a vypěstuje se zde až na 5,5 mil. tun banánů. Mezi 10 až 12 % všech ekonomicky aktivních lidí v zemi se podílí na produkci banánů a v současné době existuje na 5 871 producentů. Na rozdíl od jiných vyvážejících zemí není výroba v Ekvádoru v rukou nadnárodních společností, které pěstují na velkých monokulturních plochách. Namísto toho 80 % z celkové produkce určené na vývoz pochází od producentů, kteří pěstují na ploše menší než 30 ha. V dnešní době jsou v Ekvádoru na více než 5 tis. ha pěstovány ekologické banány a mnoho dalších plantáží je v procesu přechodu k ekologické produkci.⁵⁹

⁵⁷ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

⁵⁸ stejný zdroj

⁵⁹ JIMENEZ, Maria, et al. Organic banana production in Ecuador: Its implications on black Sigatoka development and plant–soil nutritional status. *Renewable Agriculture and Food Systems* [online]. 2007.

3.9 Vzestup banánových plantáží

Ekvádor vstoupil do světa banánového obchodu již v roce 1910 a stal se tak úspěšným příkladem snahy o diverzifikaci exportní základny. V první polovině 20. století, kdy začalo docházet k poklesu v obchodě s kakaem, začal v letech 1944 – 1948 v Ekvádoru boom v produkci banánů. Tento poválečný vzestup započal s vládou tehdejšího prezidenta Galo Plaza, který spustil program právě na podporu rozvoje tohoto odvětví, zahrnující finanční pomoc, výstavbu infrastruktury, zákon o cenách nebo vládní kontrolu nad nemocemi napadajícími úrodu. Takováto vládní podpora nebyla v té době obvyklá v konkurenčních zemích Střední Ameriky. Spolu s kombinací příznivých podmínek pro pěstování a nižšími mzdami se Ekvádor stal do roku 1952 největším světovým vývozcem banánů. V roce 1964 už Ekvádor zajišťoval 25 % světového banánového exportu, což je více než všichni producenti ze Střední Ameriky dohromady. Díky těmto významným investicím do odvětví byli také schopni malí a střední pěstitelé vstoupit do banánového byznysu. Stejně tak nadnárodní banánové korporace začaly v Ekvádoru investovat do plantáží, i když v té době v menší míře, než v zemích Střední Ameriky.⁶⁰

V 50. letech se však stejně jako na mnohých jiných banánových plantáží objevila panamská nemoc, která do roku 1960 zdecimovala většinu úrody. V 60. letech docházelo k masivnímu odchodu banánových korporací z Ekvádoru a to nejen díky pozemkovým reformám a panamské nemoci, ale také kvůli objevení se nové, odolnější odrůdě banánů nazývané Cavendish, které se začala pěstovat v zemích Střední Ameriky. Ekvádor se tak stal spíše rezervním než hlavním dodavatelem banánů. Jedna z největších společností působících v Ekvádoru United Fruit Company (dnešní Chiquita Brands Inc.) v té době už nepřímou vlastníci půdu v Ekvádoru jen sporadicky nakupovala ovoce u místních dodavatelů a to spíše z nutnosti pokrýt nedostatek z ostatních zemí. Standart Fruit Company (dnešní Dole Food Company Inc.) byla výjimkou, sice nevlastnila žádnou půdu v Ekvádoru, ale nikdy nenechala spadnout svůj podíl na ekvádorském trhu s banány pod 15 %.⁶¹

⁶⁰ *TAINTED HARVEST: Child Labor and Obstacles to Organizing on Ecuador's Banana Plantations* [online]. Human Rights Watch, 2002

⁶¹ stejný zdroj

Ekvádor se z této krize nezotavil až do poloviny 70. let, kdy se Standart Fruit Company a Del Monte staly hlavními celosvětovými dodavateli ekvádorských banánů. Tuto změnu v situaci lze připsat mnoha faktorům, včetně vypuknutí nemoci zvané černá sigatoka v banánových zemích Střední Ameriky a Kolumbie. Dále kartel zemí exportujících banány ze Střední a Jižní Ameriky uvalil na banánové korporace vývozní daň, kterou nadnárodní společnosti odmítaly platit a Ekvádor ji odmítl schválit. Další příčinou se staly politické nepokoje nebo zvýšená aktivita odborů ve Střední Americe, která vedla ke zvýšení mezd zaměstnanců na plantážích mezi lety 1973 až 1976.⁶²

V 80. a 90. letech 20. století byly implementovány tzv. Programy strukturálního přizpůsobení, které měly zastavit ekonomickou krizi probíhající ve většině zemí LA a včlenit tento region do mezinárodního obchodu. Byla stanovena fixní minimální cena za banány a vývozní cena, kterou každý ekvádorský pěstitel musel obdržet. Tyto opatření, ačkoliv byly v rozporu s volným trhem, byly v Ekvádoru nezbytné vzhledem k monopolní povaze trhu a sociálnímu a ekonomickému významu banánového odvětví. Na druhou stranu účinky této politiky pomohly snadněji předvídat úrovně investic, pracovního kapitálu a technologií. Hlavním cílem byla podpora exportu, ale významný vliv byl zaznamenán i na vývoj technologií a nových odrůd, což dále vyústilo ke snížení nákladů při produkci.⁶³

V 90. letech došlo k prudkému poklesu vývozu banánů a k poklesu cen ekvádorských banánů na mezinárodních trzích. Proto zde nastala snaha o zvýšení vývozu a zlepšení přístupu na mezinárodní trhy. Politika liberalizace byla posílena též vstupem Ekvádoru do WTO v roce 1995. Toto spojenectví umožnilo Ekvádoru přístup na omezující trhy EU. V rámci mnohostranných obchodních pravidel WTO byl v roce 1994 schválen zákon na ochranu životního prostředí, kde byly nastaveny parametry pro využívání agrochemikálií. Mezi vládní zásahy patří politika, která nařizovala nadnárodním společnostem nakupovat banány pro export ve stejné míře od místních producentů jako těch, které měla z vlastní produkce.⁶⁴

⁶² *TAINTED HARVEST: Child Labor and Obstacles to Organizing on Ecuador's Banana Plantations* [online]. Human Rights Watch, 2002.

⁶³ UNEP. *Integrated assessment of trade liberalization and trade-related policies: a country study on the Ecuador banana sector* [online]. New York: UN, 2002. str. 79

⁶⁴ stejný zdroj

Dominantní roli v banánovém odvětví hrál po dlouhou dobu pod záštitou ministerstva zemědělství Banana National Program, který byl zodpovědný za regulaci, řízení a monitorování banánového sektoru. V roce 1999 byl však jako vedlejší efekt neoliberalně řízené reformy zrušen a nahrazen novou strategií nazývanou Banana Consultative Council. Tento nově vytvořený orgán je pověřen rozvojem průmyslu a stanovováním fixních cen, ale nezastává řídicí nebo monitorovací funkci.⁶⁵

Na začátku 21. století lze pozorovat změny ve struktuře banánové produkce, které jsou způsobeny složitostí a zkrácením banánového trhu. Je vyvíjen tlak na malé a střední producenty v oblasti změny systému řízení na více intenzivně kapitálové, což má za následek odchod mnoha z nich z trhu nebo prodej zemědělského podniku větší společnosti. Za důsledek těchto změn lze považovat zvýšenou koncentraci výroby. Data z ekvádorského PNB ukazují, že v letech 1989 až 1999 vzrostly farmy založené na technologiích z 30 % na 70 %. Ve stejném období byl zaznamenán nárůst farem na polo-technologické bázi z 10 % na 20 % a tradiční venkovské farmy zaznamenaly pokles ze 70 % na 10 %. Takto označené farmy reflektují závislost farmy na vnějších vstupech a postupech řízení plodin (na technologické bázi se jedná o monokultury, na venkovských jsou využívány mnohokultury). Tyto výsledky ukazují, že ekvádorští pěstitelé přešli na systémy s vyšším negativním dopadem na ŽP, ale s vyšším výnosem.⁶⁶

V příštích zhruba 50 letech je očekáváno, že přibližně 50 % konvenčních plantáží ve Střední a LA se stane nevhodných pro pěstování exportních banánů. Tento stav bude způsoben díky odlesňování, změnám klimatu a nedostatkem vody. Tyto faktory přispějí k přesunu produkce do jiných zemí. Nicméně dojde k růstu organické produkce banánů v regionu LA a to díky suššímu klimatu, které zde bude převládat.⁶⁷

⁶⁵ J. MELO, Cristian. *EMPIRICAL ASSESSMENT OF ECO-CERTIFICATION SCHEMES IN ECUADORIAN BANANA PRODUCTION*. New York, 2004. Master of Science. Cornell University. str. 17-18

⁶⁶ stejný zdroj

⁶⁷ PEREZ, Evelyn. Researchers predict environmental factors will imperil banana production by 2060. *FIU News* [online]. 2013.

3.10 Vznik a vývoj ekologického zemědělství

Ekologické zemědělství je nejvíce se rozvíjejícím odvětvím potravinářského průmyslu. Stále však představuje pouhý zlomek z celkové produkce Ekvádoru. Počátky lze najít v 80. letech minulého století, kdy začalo docházet k postupnému, ale konstatnímu nárůstu organické produkce, která byla poháněna zejména obchodníky, farmáři a organizacemi na ochranu ŽP. Stejně jako v jiných zemích i v Ekvádoru trvalo delší dobu než byly regionální snahy o organickou produkci uznány na světové úrovni. Organická produkce zde byla podnícena zejména poptávkou po organických potravinách na trzích EU a USA. Skepticita na trzích rozvinutých ekonomik o bezpečnosti konvenčně vypěstovaných potravin umožnila zvětšit diverzitu exportu a zvýšit devizové příjmy pro rozvojové země. Vyplácena prémiová cena za organickou produkci, která je vyšší o 10-15 % od konvenční ceny, spolu s více stabilním trhem umožňují vyrovnat ztráty z preferenčních obchodních dohod, klesajících cen potravin a z nedostatečné státní podpory.⁶⁸

Ekologické zemědělství se v Ekvádoru dostalo do popředí zájmu, zejména kvůli otázce udržitelnosti zemědělských systémů v zemi. Ekologické zemědělství bylo praktikováno až do roku 1999 výhradně drobnými zemědělci. Nicméně v poslední době začaly pěstovat organicky i velké nadnárodní společnosti působící v zemi.⁶⁹ Dá se tedy říci, že ekologické zemědělství se v Ekvádoru pevně usadilo až za posledních pár let a to zejména díky podpoře ekvádorské vlády. Ekvádor se stal jednou z prvních zemí na světě, která do své ústavy zařadila práva přírody, a to v roce 2008. Nadále ústava obsahuje potravinovou soběstačnost, jejíž zákony mají za úkol chránit ekonomiku před závislostí na dovozu potravin. Zakázáno je zde požívání geneticky modifikovaných organismů a naopak je deklarováno využívání ekologicky šetrných technologií na podporu udržitelnosti zemědělské výroby a zavádí se strategie, které zvyšují vstupní zdroje pro zemědělce.⁷⁰

⁶⁸ SCIALABBA, Nadia a Caroline HATTAM. *Organic agriculture, environment, and food security*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002.

⁶⁹ *THE MARKET FOR "ORGANIC" AND "FAIR-TRADE" BANANAS* [online]. Food and Agriculture Organization, 2001.

⁷⁰ Former MESA Host Explores Organic Agriculture in Ecuador. 2014. *MESA* [online].

V Ekvádoru lze pozorovat dva trendy a to vývoj ekologické produkce pro mezinárodní trhy a ekologické zemědělství bez certifikace. První zmíněný má souvislost se spotřebitelskou poptávkou po organických produktech, zejména v USA a EU. Necertifikované ekologické zemědělství je praktikováno zemědělci zejména v rozvojových zemích a je určeno především pro lokální trhy.⁷¹

3.10.1 Tradiční necertifikované zemědělství

Tradiční zemědělství je systém zemědělství, které používá při produkci přirozené přírodní procesy, spíše než vnější vstupy, které zvyšují produktivitu. Jedná se o alternativní způsob pěstování certifikované produkce, která je pro mnohé malé zemědělce v rozvojových zemích příliš finančně náročná. Mnoho ekologických pěstitelů stále nemá přístup na mezinárodní trhy a nesplňují mezinárodní standardy a normy. Řešením se tak pro ně stal vznik zemědělských družstev a sdružení, které kladou důraz na produkci pro místní trhy. Ekvádor má v této oblasti státní podporu, kdy vláda přijala politiku ve prospěch drobných zemědělců.⁷²

Od ekologického zemědělství se liší tím, že je založené na dlouholetých zkušenostech, praktikách a historii. Zatímco ekologické zemědělství je moderním a stále se rozvíjejícím odvětvím. Necertifikovaní zemědělci mohou být pěstitelé:

- usilující o certifikaci,
- využívající alternativní systémy certifikace,
- pěstující pouze pro svoji spotřebu,
- pěstující tradičními způsoby zemědělství, jelikož si nemohou dovolit drahé externí vstupy do produkce.⁷³

⁷¹ EDITED BY HELGA WILLER, Minou Yussefi-Menzler and Neil Sorensen. *The world of organic agriculture statistics and emerging trends 2008*. London: Earthscan Publications, 2008.

⁷² SCIALABBA, Nadia a Caroline HATTAM. *Organic agriculture, environment, and food security*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002.

⁷³ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

3.10.2 Certifikované ekologické zemědělství

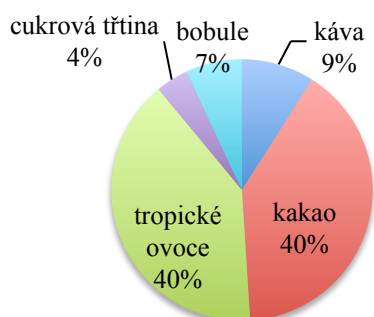
V Ekvádoru se v současnosti nachází kolem 82 organických certifikovaných družstev. Taktéž poptávka po organické produkci na místních trzích se zvýšila, avšak není zde pravidelné zásobování trhu. Výzvou stále zůstává zvýšení povědomí místních spotřebitelů o výhodách biopotravin.⁷⁴

V roce 2012 zde bylo zaregistrováno na 9 485 organických producentů a na 38 zprostředkovatelů organické produkce. Organické tropické ovoce se pěstovalo v roce 2012 na 11 836 tis ha půdy což představuje 3,4 % na celkové rozloze organické půdy a 0,75 % na celkové výměře půdy v Ekvádoru. V rámci LA regionu a Střední Ameriky se Ekvádor řadí na 8. místo v rozloze organické půdy.⁷⁵

Tab. 2: Vývoj rozlohy organické půdy v Ekvádoru v letech 2004-2012 (ha)

2004	2005	2006	2007	2009	2010	2011	2012
29,752	36,163	40,211	46,053	69,358	64,751	50,073	56,303

zdroj: <https://www.fibl.org>, vlastní zpracování

Obr. 9: Klíčové organické plodiny v Ekvádoru (2012)

zdroj: <https://www.fibl.org>, vlastní zpracování

⁷⁴ KILCHER, Lukas a Helga WILLER. *The world of organic agriculture: statistics and emerging trends 2009* [online].

⁷⁵ *The World of Organic Agriculture 2015: Statistic and Emerging Trends 2015* [online]. FiBL and IFOAM, 2015.

3.10.1 Role státních institucí

Stát má mnoho možností jak zasáhnout do vývoje ekologického zemědělství v zemi. Mezi stěžejní intervence patří podpora politik, které upřednostňují diverzifikaci, zlepšení podmínek prosazování obchodních smluv, snížení zkrvení trhu, zjednodušení zákonů, které brání pěstitelům zřídit a vést plantáže.⁷⁶

Hlavní institucí, která spravuje ekologické zemědělství je Ministerstvo zemědělství (Ministerio de Agricultura, Ganadería, Acuacultura y Pesca), které v březnu roku 2003 představilo regulaci pro ekologickou produkci s názvem „Decreto Ejecutivo No 3609“, doplněnou v srpnu 2003 o „Normativa General para Promover y Regular la Producción Orgánica en el Ecuador“. Tyto regulace byly adaptovány v roce 2006 a poslední novelizací prošly v říjnu 2008 s názvem „Registro Oficial No. 384“, kde vláda uznala svou podporu pro ekologické zemědělství a odhaluje agendu udržitelného vývoje zemědělství, stejně tak jako posílení pozice na mezinárodních trzích. Její role je v současné době definována jako regulátor ekologického zemědělství v zemi.⁷⁷

Další institucí je Servicio Ecuatoriano de Sanidad Agropecuario (dále už pouze SESA), která má kontrolní funkci. Jejím úkolem je tedy kontrola a měření nezávadnosti zemědělských produktů dodávaných jak pro domácí tak i zahraniční trh. Jedno z oddělení této instituce se zabývá přímo ekologickou produkcí, kdy tým čtyř odborníků provádí revize dokumentů a inspekci farem. Dále toto oddělení má na starosti testování, řízení a zkoumání nových forem kontroly přirozené ochrany proti škůdcům. V roce 2005 vyvinula SESA spolu s Ministerstvem zemědělství Národní kontrolní systém pro ekologické produkty. Klíčovými úkoly této instituce je testování, kontrola a výzkum přírodních ochranných prostředků proti škůdcům.⁷⁸

Další veřejnou institucí, která podporuje ekologické zemědělství v zemi je Instituto Nacional de Autonomo Investigaciones Agropecuarias (dále už pouze INIAP), která provádí zejména vědecké experimenty pro testování zemědělských postupů a produktů. Byla založena v roce 1959 a jejím cílem bylo najít nová řešení zemědělských problémů,

⁷⁶ Organic agriculture: A promising alternative for small farmers. In: *IFAD* [online]. 2015

⁷⁷ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

⁷⁸ stejný zdroj

kterým země v té době čelila. Posláním INAP je vytvářet a dodávat technologické inovace a poskytovat odborné školení. V současné době existuje 10 experimentálních stanic po celé zemi, kde se INAP zabývá záležitostmi jako bezpečnost potravin, výzkumem plodin, které jsou základní dietou v zemi a v poslední době i ekologickým zemědělstvím. Tato instituce však opět věnuje více pozornosti konvenčnímu typu hospodaření. INAP je shledávána jako centrum vývoje a výzkumu, které studuje ekologické postupy a vytváří inovativní způsoby, jak zlepšit produkci.⁷⁹

Reformy týkající se banánového sektoru zahrnují především zákony ochraňující pěstitele a regulaci ilegálních plantáží. Na banánových trzích mohou fungovat pouze registrovaní producenti a sankcím čelí ti exportéři, kteří neplatí stanovenou minimální výkupní cenu 6,50 USD/krabice nařízenou Ministerstvem zemědělství platnou od roku 2015.⁸⁰ Takováto cena však podřívá konkurenceschopnost ekvádorských pěstitelů, kteří stále platí vyšší cla při exportu do EU než Kolumbie nebo pěstitelé ze zemí Střední Ameriky.⁸¹ Ilegální plantáže v roce 2010 v Ekvádoru zabíraly 110 tis. ha, což reprezentuje 115 mil. krabic banánů za rok. Vláda se těmito opatřeními snaží eliminovat porušování pracovních a fiskálních zákonů v zemi.⁸²

Vláda od roku 2011 podporuje model sociálního dialogu, mezi odbory v průmyslu, které mají přímé vztahy s ekonomicky významnými odvětvími jako produkce banánů, cestovní ruch nebo těžba. Nadále byly učiněny kroky k odstranění negativního vlivu subdodavatelství, které zahrnovaly sociální zabezpečení a zdravotní péči všem rodinným příslušníkům registrovaných zaměstnanců. Tento krok měl dopad na stovky tisíc chudých domácností. Nadále byl na počátku listopadu 2011 zveřejněn balíček návrhů právních předpisů nazvané Código de la producción (Production Code), které zahrnují zajištění existenčního minima pro všechny pracovníky, vypočítaného na základě hodnoty spotřebního koše. V současné době je minimální mzda pod tímto spotřebním košem a to až o 50 %. Návrh je, že zaměstnavatelé budou tento deficit financovat ze svých zisků a 15 % bude přerozdělováno jako bonusy pro zaměstnance.

⁷⁹ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

⁸⁰ *Banana Trade News Bulletin* [online]. BananaLink, 2011.

⁸¹ LEDESMA, Eduardo. "New banana prices insane". *FreshPlaza* [online]. 2014.

⁸² Ecuador reforms banana industry laws to protect growers, regulate illegal fields. 2010. *FreshFruitPortal.com* [online].

Tento kodex také stanovil antidumpingová opatření a cenovou regulaci pro klíčové exportní komodity. Posledním avšak neméně důležitým opatřením je ekonomická a politická podpora pro velký rozsah malých zemědělců v zemi, kdy došlo k větší míře organizace menších pěstitelů.⁸³

V roce 2014 Ekvádor pokračoval v implementaci nových politik, které mají za úkol podpořit zemědělství v zemi a udržovat cenovou regulaci na takové míře, aby byl sektor chráněn před globální konkurencí. Další reformy se týkají neformálních tržních aktivit, kdy od roku 2014 je uplatňována regulace registrace plantáží.⁸⁴

⁸³ *Banana Trade News Bulletin* [online]. BananaLink, 2011.

⁸⁴ REVIEW: Farmers' Delight. In: *The Business Year* [online]. 2015.

4 Materiál a metodika

V práci je použitý kvalitativní výzkum. O ekologickém zemědělství, zejména banánů, v zemi neexistují žádné oficiální údaje, jelikož statistiky nepovažují toto odvětví za tak důležité, aby bylo vedeno odděleně. Porovnání ekologického a konvenčního zemědělství probíhá většinou na základě maloobchodních cen a rozsahu plochy pro pěstování nebo výnosnosti. Tyto informace však byly taktéž nedostatečné ke zpracování srovnání těchto dvou zemědělských systémů.⁸⁵ V práci proto byla použita SWOT analýza, která se jeví z hlediska nedostatku dat jako nejvhodnějším řešením. Tento jednoduchý nástroj je zaměřený zejména na charakteristiku klíčových faktorů dané problematiky. SWOT analýza identifikuje silné a slabé stránky a porovnává je s hlavními externími vlivy, resp. příležitostmi a hrozbami a směřuje k syntéze jako východisku pro formulaci strategie k danému problému.⁸⁶

⁸⁵ SCIALABBA, Nadia a Caroline HATTAM. *Organic agriculture, environment, and food security*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002.

⁸⁶ SEDLÁČKOVÁ, Helena. 2006. *Strategická analýza*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck. str. 91

5 Výsledky

5.1 SWOT analýza ekologické produkce banánů v Ekvádoru

Tab. 6: SWOT analýza ekologického zemědělství v Ekvádoru zaměřená na produkci banánů

Silné stránky: <ul style="list-style-type: none">• ustanovení právního rámce• podpora ekologického zemědělství ze strany NGO's• vhodné přírodní podmínky• malá rozloha plantáží• diverzifikace exportu• fragmentace trhu• stabilní cena a výnosy• nízké náklady na chemizaci• zlepšení stavu ŽP a sociálních podmínek	Slabé stránky: <ul style="list-style-type: none">• nedostatečná vládní podpora• ekonomická závislost země na této exportní komoditě• nedostatečná informovanost na lokálních trzích• nevzdělanost• slabý systém kontroly• nižší výnosnost• vyšší vstupy – kapitál, práce• cena organických banánů• omezené možnosti pěstování
Příležitosti: <ul style="list-style-type: none">• certifikace• kooperace družstev• aplikace zahraničních zkušeností• trend zdravého životního stylu	Hrozby: <ul style="list-style-type: none">• náročnost přechodu• nedostatečné šíření informací o výhodách ekologické produkce

zdroj: vlastní zpracování

5.1.1 Silné stránky

Ústava v Ekvádoru jako první na světě v roce 2008 uznala práva přírody. Toto právo uznává, že příroda jako celek má právo na existenci, přetrvání, udržování a regeneraci svých životních cyklů.⁸⁷ Nadále ústava zahrnuje například potravinovou bezpečnost, zákaz využívání modifikovaných organismů nebo deklaruje využívání ekologicky šetrných technologií.⁸⁸

Vládní podpora ekologického zemědělství se však prozatím jeví jako nedostatečná a potřebuje nutná vylepšení. Vládní instituce zastávají funkci regulační a také banánový sektor financují. Významnější postavení zastávají spíše nevládní organizace působící v zemi, které se jeví jako více soudržné. Na národní úrovni se organizace zabývají posílením postavení jednotlivých pěstitelů a na podporu lokální zemědělské produkce. Mezinárodní organizace se zaměřují spíše na zlepšení podmínek drobných zemědělců. Ke strategiím na podporu ekologického zemědělství patří zejména školení, marketing, vzdělávání, výzkum, poradenství a v neposlední řadě financování. Ekvádorské organizace se soustředí na agroekologii spíše než na certifikovanou organickou produkci a to zejména kvůli náročné administrativě. Mnoho mezinárodních organizací zastupuje a získává finanční zdroje od evropských zemí zahrnující například Německo, Belgie nebo Švýcarsko. Jejich strategie však odrážející „západní“ postupy, které nemusejí najít vhodné uplatnění v sociálně-kulturním prostředí Ekvádoru. Proto je zde znatelné napětí mezi domácími a zahraničními aktéry.⁸⁹

Ekvádorské organické banány jsou produkovány zejména na plantážích malé rozlohy (1-10 ha), které se nacházejí v horských oblastech, kde je omezený výskyt škůdců a panují zde výhodné podmínky pro pěstování.⁹⁰ Pěstování v horských oblastech se na druhou stranu stává limitem, a to kvůli odlehlosti plantáží a jejich špatné dostupnosti, která zhoršuje přístup pěstitelů na trh.⁹¹

⁸⁷ Ecuador Adopts Rights of Nature in Constitution. In: *Global Alliance for Rights of Nature* [online]. 2013.

⁸⁸ Former MESA Host Explores Organic Agriculture in Ecuador. 2014. In: *MESA* [online].

⁸⁹ FUCHS, Sophie. *RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR*. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

⁹⁰ stejný zdroj

⁹¹ vlastní názor

Organické banány jsou shledávány jako vhodný komplement ke konvenčně pěstovaným banánům, jelikož jejich produkce se prodává na odlišných trzích a dochází tak k větší diverzifikaci produkce, tedy rozšíření exportní základny.⁹² Problémem banánového sektoru v Ekvádoru byl v minulosti zejména oligopol nadnárodních banánových korporací, které měly mnohdy větší vyjednávací schopnost než samotný stát. Organická produkce tedy nabízí větší fragmentaci trhu, která přispívá k menšímu tlaku na banánové pěstitele a posiluje jejich vyjednávací pozici v mezinárodním prostředí.⁹³

V Ekvádoru je produkce banánů z velké části v rukou nezávislých, drobných pěstitelů, zatímco export, stejně jako produkce, je kontrolován hrstkou společností. Tato situace způsobuje cenový nátlak na drobné producenty, kteří jsou poté jen stěží schopni pokrýt své výrobní náklady. Odvětví banánů taktéž ukazuje, že pěstitelé se často ocitají bez vlivu na vývoj situace na trhu.⁹⁴

Vzájemná závislost mezi ekonomickou návratností konvenční a organické produkce banánů je velmi nízká, to znamená, že ceny za organickou produkci jsou nezávislé na cenách konvenční produkce. Pouze v případě, že změny v konvenčních cenách jsou markantní je tomu naopak. Ceny organických banánů na trzích jsou stabilní a vykazují menší nestálost než ceny konvenčních banánů. Pokud dojde ke snížení ceny konvenčních banánů změna ceny organických banánů zůstává povětšinou stejná nebo dojde k mírnému poklesu, ale pokud ceny konvenčních banánů vzrostou, ceny organických banánů též porostou.⁹⁵

Pozitivní dopad na ŽP je shledáván zejména v odstranění chemizace při celém produkčním procesu, která negativně ovlivňuje nejen ŽP, ale i zdraví pracovníků na plantážích. Ekologická produkce tedy snižuje náklady na chemizaci, zlepšuje zdraví pracovníků a spotřebitelé se mohou těšit z větší potravinové bezpečnosti.⁹⁶

⁹² CASTRO, Luz Maria, Baltazar CALVAS a Thomas KNOKE. Ecuadorian Banana Farms Should Consider Organic Banana with Low Price Risks in Their Land-Use Portfolios. *PLOS ONE* [online]. 2015.

⁹³ *Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům*. 2. doplněného vydání. Brno, 2012. str. 23

⁹⁴ *SMALLHOLDERS AND NICHE MARKETS: LESSONS FROM THE ANDES* [online]. 2002

⁹⁵ CASTRO, Luz Maria, Baltazar CALVAS a Thomas KNOKE. Ecuadorian Banana Farms Should Consider Organic Banana with Low Price Risks in Their Land-Use Portfolios. *PLOS ONE* [online]. 2015.

⁹⁶ vlastní názor

5.1.2 Slabé stránky

Nedostatečná informovanost jak spotřebitelů, tak producentů o výhodách ekologické produkce podryvají poptávku po organických banánech a snižuje její potenciál. Veřejnosti není organická produkce známá, jelikož její propagace je v Ekvádoru nedostatečná.⁹⁷ Špatná informovanost je připisována i nedostatku vzdělání a jiným stravovacím návykům než v zemích „západu“. Místní obyvatelé si zde pod pojmem organická produkce představí zejména domácí potraviny, které se prodávají na místních tržištích. Nedostatečná nabídka organických potravin je naopak v místních obchodech.⁹⁸

V současné době spravuje banánový sektor strategie nazývaná Banana Consultative Council, který se snaží o modernizaci a podporu banánového odvětví. Tento orgán však nezastává řídicí ani monitorovací funkci jako tomu bylo u jeho předchůdce.⁹⁹ Hlavní přínos tohoto orgánu je shledáván v umožnění dialogu mezi vládou a jednotlivými klíčovými představiteli produkčního banánového řetězce. Výsledkem by měla být shoda v organizaci produkčního řetězce a jeho efektivnost. Tato strategie nahrazuje vládu v oblastech, v kterých není schopna efektivně intervenovat.¹⁰⁰

Největší překážkou z ekonomického pohledu je nižší výnosnost ekologické produkce, její vyšší cena a vyšší vstupy do produkce. Organická produkce se zaměřuje na kvalitu spíše než kvantitu.¹⁰¹ Zpočátku bývají výrobní náklady organické produkce banánů vyšší a to v důsledku nutných investic do plantáže a nižších výnosů. Kromě toho v dovážejících zemích mohou orgány vyžadovat přísné inspekce a certifikaci, která je pro mnohé pěstitele finančně nedostupná.¹⁰² Zvýšené náklady na produkci jsou však kompenzovány vyšší cenou a všeobecným podvědomím o zdravotních přínosech organických potravin a škodlivých účincích průmyslově produkováných potravin.

⁹⁷ vlastní názor

⁹⁸ BRADSHAW, J. Understanding Organics at the Grassroots Level: An Analysis of Ecuadorian and Canadian Perceptions. *Earth Common Journal* [online]. 2014.

⁹⁹ J. MELO, Cristian. *EMPIRICAL ASSESSMENT OF ECO-CERTIFICATION SCHEMES IN ECUADORIAN BANANA PRODUCTION*. New York, 2004. Master of Science. Cornell University. str. 17-18

¹⁰⁰ *Agriculture Investment Sourcebook State Building, Sustaining Growth, and Reducing Poverty*. Washington: World Bank, 2005.

¹⁰¹ MOUDRÝ, Jan. *Bioprodukty*. V Praze: Institut výchovy a vzdělání Ministerstva zemědělství ČR, 1997. str. 6

¹⁰² *THE MARKET FOR "ORGANIC" AND "FAIR-TRADE" BANANAS* [online]. Food and Agriculture Organization, 2001.

V Ekvádoru však závisí nákup těchto potravin zejména na výši příjmu, spíše než na povědomí o zdravotních benefitech.¹⁰³

Pro ekvádorský vnitrostátní trh je největší negativum shledáváno ve vyšších cenách organických banánů. Poptávka po organických banánech je daná tím, zdali jsou zákazníci ochotni zaplatit větší sumu a ocenit tak přidanou hodnotu takového banánu.¹⁰⁴

5.1.3 Příležitosti a hrozby

Certifikace produkce je jednou z možností jak prosazovat ekologické systémy hospodaření v Ekvádoru. Certifikace přináší prospěch zejména drobným zemědělcům, proto se jeví jako vhodné řešení při přechodu od konvenčního zemědělství k ekologickému. Certifikace zlepšuje většinou nejen ŽP, ale i sociální a pracovní podmínky pracovníků na plantážích. Největší překážka je shledávána v náročné administrativě, kdy mnoho pěstitelů, zejména v odlehlých částech země, je negramotných a systém získání certifikace je pro ně příliš složitý.¹⁰⁵

Řešením pro přístup na trh, který je pro mnohé zemědělce v Ekvádoru komplikovaný, může být sdružování do družstev, které jim pomůže ke splnění požadavků světového trhu. Družstvo umožní pěstiteli například získat za produkci lepší cenu a informace o vývoji trhu nebo zajistí delší kontrakt s exportéry. Jakožto součást většího celku je pěstitelům dána větší vyjednávací moc, zkušenosti, inovace, vzdělání a taktéž sociální podpora. Export se stává snadnějším a pěstitelé mají možnost vstupu na nové trhy.¹⁰⁶

¹⁰³ BRADSHAW, J. 2014. Understanding Organics at the Grassroots Level: An Analysis of Ecuadorian and Canadian Perceptions. *Earth Common Journal* [online].

¹⁰⁴ Ecuador: Organic bananas offer greater benefits without any trade off. In: *FreshPlaza: Global Fresh Produce and Banana News* [online]. 2013.

¹⁰⁵ vlastní názor

¹⁰⁶ WONG, Sara A. Banana and pineapple exports from Ecuador. *BIORES* [online]. 2007.

Důležitost družstev demonstrují tyto faktory:

- umožňují zemědělcům využívat úspory z rozsahu prostřednictvím hromadného uvádění produkce na trh,
- exportéři jsou mnohem více ochotni jednat s asociacemi spíše než s nepřehledným množstvím jednotlivých pěstitelů,
- poskytují školení,
- pomáhají monitorovat dodržování mezinárodních norem,
- snižují náklady na certifikaci pro jednotlivé členy
- usnadňují práci certifikačním agenturám, které provádějí kontroly jednoho celku, spíše než kontroly všech jednotlivých pěstitelů.¹⁰⁷

K přechodu plantáže větší rozlohy na ekologické postupy je nutné většinou jen marginální zlepšení technologií. Jedná se tedy o celkem levnou záležitost. Pro drobné farmáře, však tento proces znamená mnoho úskalí. Patří sem například nedostatek technických znalostí, nedostatečné informace o trhu, omezená skladovací a zpracovatelská zařízení a administrativní náročnost komplexních certifikačních procesů. Přechod může trvat 2 až 3 roky, mezi kterými jsou pěstitelé nejvíce finančně zranitelní. Náklady jsou v této fázi nejvyšší a to zejména kvůli drahé certifikaci a procesům vzdělávání. Zajištění držby půdy je též významným faktorem, kdy pěstitelé jsou ochotni investovat svůj čas a úsilí do zdrojů, které jim budou přinášet dlouhodobou návratnost. Mezi základní podmínky k úspěšnému přechodu patří:

- sdružování do družstev,
- motivace,
- složení a vlastnosti půdy,
- předchozí systém obdělávání a využití technologie,
- půdní držba,
- dostupnost rodinné práce.¹⁰⁸

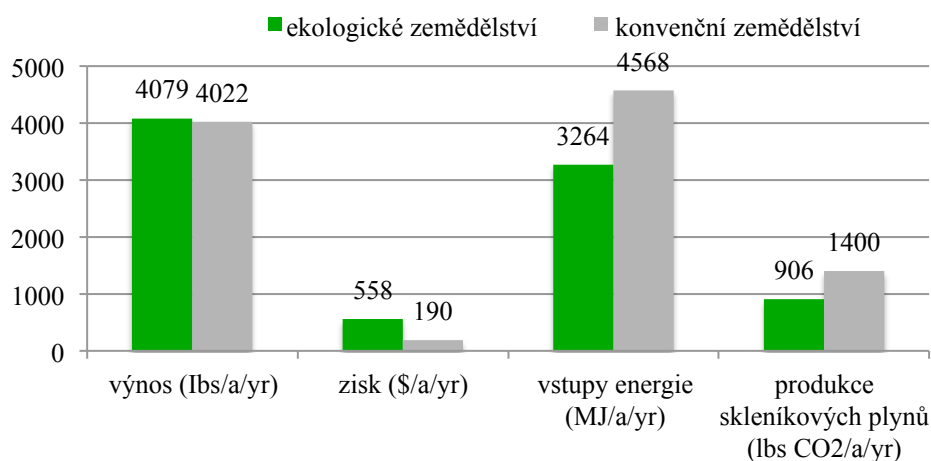
¹⁰⁷ Organic agriculture: A promising alternative for small farmers. In: *IFAD* [online]. 2015.

¹⁰⁸ stejný zdroj

6 Diskuze

Hlavní otázkou v ekologické produkci je její výnosnost, jeli dostatečná k tomu, aby nasýtila svět. Tento problém stejně jako otázky o udržitelnosti závisí na mnoha faktorech zahrnujících zejména zázemí pro farmáře, dostupnosti zdrojů a na lokální a státní podpoře. Zpětnou otázkou by mohlo být zdali konvenční zemědělství je v současné době schopné nasýtit svět, jelikož lze zaznamenat, že i přes vysokou výnosnost v této otázce selhává. Pochybení se připisuje spíše než nízké produktivitě, špatné distribuci a sociální organizaci, a závažným obavám z chudoby, rasismu a genderové nerovnosti.¹⁰⁹

6.1 Porovnání konvenčního a ekologického zemědělství

Obr. 10: Porovnání ekologických a konvenčních zemědělských systémů

zdroj: data z RODALE INSTITUTE, vlastní zpracování

Negativní vlivy konvenčního zemědělství jsou obecně známé a publikované ve většině literárních zdrojů. Jako vhodná alternativa se proto jeví ekologické zemědělství, které by mělo buď zcela nahradit konvenční postupy pěstování nebo se stát vhodným komplementem. Komplementem z důvodu, že organická produkce otvírá dveře na nové

¹⁰⁹ TAJI, Acram, John REGANOLD a Paul KRISTIANSEN. Organic agriculture: a global perspective. Wallingford: CABI publ, 2006. str. 17

více stabilnější trhy.¹¹⁰ Ekologické zemědělství nabízí větší produktivitu ve smyslu efektivnějšího využívání přírodních zdrojů, přináší sebou inovace v podobě environmentálně šetrnějších technologií, je schopno zajistit větší důvěryhodnost pro potencionální investory, má potencionál zvýšit potravinovou bezpečnost, zdraví obyvatel a posílit nezávislost Ekvádoru na mezinárodních trzích, tedy i jeho suverenitu.¹¹¹

6.1.1 Porovnání na základě výnosnosti

Ekologické postupy však přinášejí nižší výnosy než, kterých je dosahováno v konvenčním zemědělství. Některé výzkumy však prokazují stejnou nebo dokonce vyšší výnosnost ekologického zemědělství, jelikož je však práce zaměřena na banány, tak pracuje s předpokladem nižší výnosnosti. Tato skutečnost je shledávána, ve všech použitých zdrojích, jako jedna z hlavních překážek přechodu k ekologicky pěstovaným banánům v Ekvádoru.¹¹²

Ekologické zemědělství na oplátku nabízí vyšší stabilitu výnosů, jelikož organicky obdělávaná půda vykazuje vyšší množství biomasy a organického uhlíku, které pozitivně korelují s úrodností půdy. Na druhou stranu organicky obdělávaná půda vyžaduje o 35 % více práce, ale nutně to nemusí znamenat, že se jedná o dražší produkci, jelikož se snižují náklady na chemizaci, která tvoří významnou část celkových nákladů. Kromě toho dodatečné náklady způsobené přijetím ekologických norem jsou kompenzovány prémiovou cenou, kterou platí spotřebitelé při nákupu organického banánu.¹¹³

Ekonomickou výhodnost konvenčního zemědělství ve svém výzkumu potvrzuje Luz Mario Castro et al., (2015), kdy pro konvenčně vypěstované banány byla vypočítána

¹¹⁰ vlastní názor

¹¹¹ TAJI, Acram, John REGANOLD a Paul KRISTIANSEN. Organic agriculture: a global perspective. Wallingford: CABI publ, 2006. str. 17

¹¹² vlastní názor

¹¹³ CASTRO, Luz Maria, Baltazar CALVAS a Thomas KNOKE. Ecuadorian Banana Farms Should Consider Organic Banana with Low Price Risks in Their Land-Use Portfolios. *PLOS ONE* [online]. 2015.

ekonomická návratnost vyšší než pro organické. Tato skutečnost je dána zejména vyššími cenami vstupů do ekologických plantážích a nižší výnosností a to až o 35 %.¹¹⁴

K opačnému názoru dospěli ve svém výzkumu Marian Chimenez et al. (2007), kteří se zabývali přechodem k organické produkci, kvůli napadení konvenční úrody nemocí zvanou černou sigatoka. Tato nemoc postihující banánovníky vyžaduje vysoké náklady na chemizaci. Podle nich tedy při ekologickém pěstování banánů dochází ke snížení nákladu na pesticidy a spolu s vyšší prodejní cenou dochází k vyšší ekonomické návratnosti.¹¹⁵

Třetí skupina případových studií došla k závěru shodné výnosnosti, neboli ekonomické návratnosti mezi konvenčním a ekologickým zemědělstvím, s tím, že ziskovost ekologické produkce je vyšší nebo přinejmenším stejná.¹¹⁶

6.1.2 Porovnání na základě cen

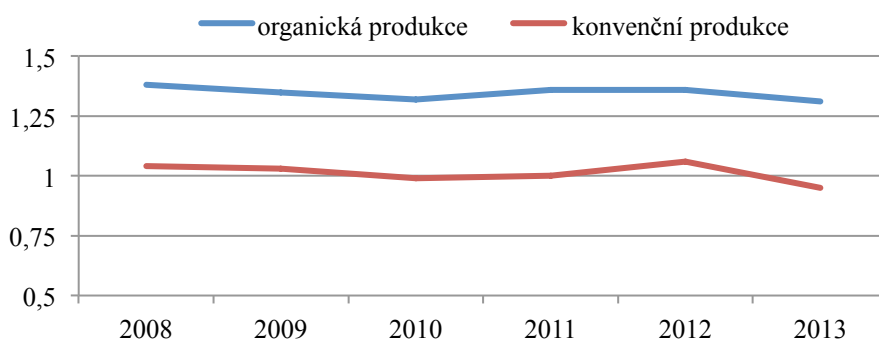
Jediná data o organických cenách banánů, která byla možno najít je pro trh USA. Během let 2007 až 2010 se cena organických banánů na trzích USA pohybovala mezi 18,75 USD až 29 USD/krabice. Rozdíl je roven 10,25 USD, zatímco ceny konvenčních banánů se ve stejném období pohybovaly mezi 12,55 USD až 24,5 USD/krabice, vypočítaný rozdíl má hodnotu 12 USD. Průměrná cena ve sledovaném období byla pro organické banány 23,9 USD/krabice, zatímco průměrná cena konvenčně pěstovaného banánu byla 17,72 USD/krabice. Cenová prémie za organickou produkci tedy byla rovna 6,18 USD, což se rovná navýšení o 34,9 % na krabici.¹¹⁷

¹¹⁴ CASTRO, Luz Maria, Baltazar CALVAS a Thomas KNOKE. Ecuadorian Banana Farms Should Consider Organic Banana with Low Price Risks in Their Land-Use Portfolios. *PLOS ONE* [online]. 2015.

¹¹⁵ JIMENEZ, Maria, et al. Organic banana production in Ecuador: Its implications on black Sigatoka development and plant–soil nutritional status. *Renewable Agriculture and Food Systems* [online]. 2007.

¹¹⁶ HÜLSEBUSCH, Christian. *Organic agriculture in the tropics and subtropics: current status and perspectives*. Kassel: Kassel Univ. Press, 2007.

¹¹⁷ EVANS, Edward a Fredy BALLEEN. *Banana Market* [online]. University of Florida, 2011.

Obr. 11: Vývoj průměrné velkoobchodní ceny organické a konvenční produkce banánů na trhu USA

zdroj: data z FAOSTAT, vlastní zpracování

Takovéto srovnání nám ukazuje, že ceny organických banánů na trzích jsou stabilnější a vykazují menší nestálost než ceny konvenčních banánů. Také je zde vidět přidaná hodnota a to v podobě prémiové ceny.¹¹⁸

6.1.3 Porovnávání snížení ekologických rizik certifikovaných a necertifikovaných plantáží

Výzkumy prokazují, že certifikované farmy významně překonávají v oblasti ochrany životního prostředí farmy necertifikované. Především proto, že mnoho necertifikovaných plantáží funguje na bázi porušování právního systému v Ekvádoru. Malým podnikům certifikace napomáhá mobilizovat sociální kapitál, zapojit alternativní trhy a dodává produktu přidanou hodnotu. Zatímco velké certifikované podniky spoléhají spíše na finanční podporu mezinárodních organizací.¹¹⁹

Tento výzkum provedl Cristian J. Melo a Steven A. Wolf (2005). Jedná se o porovnání snížení ekologických rizik certifikovaných plantáží v porovnání s těmi necertifikovanými. Jako certifikační společnosti byly vybrány Fairtrade a RA a to vzhledem k jejich nejvyššímu podílu organické produkce na plantážích v Ekvádoru. Plantáže certifikované Fairtrade byly porovnávány s malými necertifikovanými plantážemi a plantáže certifikované RA byly porovnávány s velkými necertifikovanými

¹¹⁸ vlastní názor

¹¹⁹ MELO, Cristian J. a Steven A. WOLF. Ecocertification of Ecuadorian Bananas: Prospects for Progressive North–South Linkages. *Studies in Comparative International Development* [online]. 2007.

plantážemi. Pro objektivní porovnání byly určeny ukazatele, které vyhodnocují ekologická rizika v rámci celého produkčního a zpracovatelského procesu.

Tyto ukazatele umožnily odvodit čtyři základní kategorie přírodních zdrojů, které mohou být ohroženy a těmi jsou:

- hospodaření s půdou,
- nakládání s odpady,
- management agrochemikálií,
- a řízení jakosti vody.

Dále bylo v tomto výzkumu identifikováno 29 ukazatelů, které patří k největším ekologickým rizikům (např. technologie, investice do infrastruktury a lidského kapitálu atd.). Podrobné hodnocení těchto ukazatelů umožnilo sestavit snížení rizika pro každou ze čtyř výše zmíněných kategorií a poté vyjádřit míru celkového rizika.

Studie byla provedena v západní části Ekvádoru v provinciích Los Rios, Guayas, El Oro, Canar a Azuay. Tato oblast provincií představuje 81 % z celkové výměry půdy, pokryté banánovými plantážemi. Výzkum zahrnoval 47 farem a byl proveden polostrukturovaným rozhovorem s majiteli nebo správci plantáží. Rozhovor byl zaměřen zejména na podnikové ukazatele a zemědělské praktiky.

Jako vzorek byly použity náhodné farmy, které se sdružují pod organizací El Guabo Association of Small Banana Producers, která prosazuje Fairtrade a pro certifikaci RA byly vybrány partnerské farmy patřící pod neziskovou organizaci Conservación y Desarrollo. Limitem výzkumu byl nespolehlivý vzorek necertifikovaných banánových plantáží, jelikož nebylo možné určit náhodný vzorek, proto byla použita tzv. metoda sněhové koule. Konečný počet byl tedy 13 plantáží certifikovaných jako Fairtrade srovnávaných s 9 necertifikovanými farmami menších než 50 ha. Devět plantáží pod certifikací RA bylo srovnáváno s 14 necertifikovanými farmami větších než 50 ha. Rozdíly ve výsledcích lze přičíst odlišnému přístupu ke kapitálu a technické úrovni každé z certifikací.

Certifikované farmy vykazují, jak bylo předpokládáno, nižší míru rizika ve všech čtyřech kategoriích. V kategorii hospodaření s půdou stejně jako s v kategorii řízení jakosti vody měly certifikované farmy vyšší skóre při snižování rizik. Analýza potvrdila vztah mezi certifikací a prevencí znečištění. Existují dvě znečišťující látky, které

vzbuzují obavy spojené se znečištěním odpadních vod v Ekvádoru a to organický odpad z přípravy a čištění banánů a dále posklizňová úprava zbytků rostliny a plodů napuštěná pesticidy. Podle obou certifikačních režimů a právních předpisů v zemi jsou plantáže povinny instalovat na plantážích filtrovací a zádržné systémy, které zabrání uvolnění organického odpadu a pesticidů do vodních toků. Fairtrade certifikace navrhuje úplné vyloučení pesticidů při posklizňovém ošetřování banánů, což podle ní povede ke snížení nákladů v této fázi produkce.

Management agrochemikálií je velmi odlišný u certifikovaných a necertifikovaných farem. Bylo vyzpozorováno, že certifikované farmy, dodržují závazky certifikace a nevyužívají zakázané agrochemikálie při produkci banánů. Dále využívají techniky, které jim pomáhají zvýšit provozní efektivitu na farmě a snižující zdravotní nebezpečí pro zaměstnance a ŽP. Zatímco necertifikované farmy produkují na základě ceny a efektivnosti. Pouhých 16 % necertifikovaných plantáží využívá účinnou likvidaci plastových obalů, které jsou shledávány jako největší problém v kategorii nakládání s odpadem.

Tento výzkum byl motivován nedostatkem empirických dat o ekologických dopadech certifikace. Výzkum prokázal, že ekologické farmy vykazují relativně složitější environmentální systémy řízení a naopak necertifikované plantáže mají nerovnoměrné a nestrukturované řízení produkce. Výsledky prokázaly, že jak velké, tak malé certifikované plantáže mají vyšší potenciál ke snižování rizik spojených s pěstováním banánů než plantáže, které nejsou certifikované. Výsledky též podporují tvrzení, že investice do ekoznačky zmírňují degradaci ŽP. Při posuzování výsledků nebylo možné najít souvislost mezi režimem certifikace a vývojem zemědělských postupů. Data nebyla dostatečná k tomu, aby posoudila, zda plantáže vynaložily investice v důsledku certifikace nebo jim byla udělena díky snaze zlepšit sociální a ekonomické podmínky. Zdali certifikace motivuje investice, inovace a působí jako katalyzátor pro lepší udržitelnost, by bylo nutné provést další výzkumy.¹²⁰

Certifikace sebou přináší jak lokální tak globální výhody. Prostřednictvím sdružování se drobní zemědělci stávají vysoce organizovaní, což zvyšuje jejich

¹²⁰ celá kapitola: MELO, C. J. Empirical Assessment of Eco-Certification: The Case of Ecuadorian Bananas. *Organization* [online]. 2005-09-01, vol. 18, issue 3, s. 287-317

environmentální a sociálně-ekonomický blahobyť. Certifikace je také řešením pro efektivní využívání zahraničních investic, jelikož certifikační normy vymezují jak s kapitálem zahraničních firem naložit. Kromě očividných výhod, jako je zlepšení kvality ŽP nebo ekologické integrity vyžaduje certifikace, aby firmy reinvestovaly zpět do podniku. Dále certifikační normy požadují budování infrastruktury a průběžné vzdělávání a školení pracovníků. Certifikace je tedy shledávána jako cesta, která umožňuje producentům v rozvojových zemích vytvářet a využívat udržitelné zemědělské systémy a zlepšovat všeobecné blaho obyvatel.¹²¹

¹²¹ MELO, Cristian J. a Steven A. WOLF. Ecocertification of Ecuadorian Bananas: Prospects for Progressive North–South Linkages. *Studies in Comparative International Development* [online]. 2007.

7 Závěr

Ekologické zemědělství je v Ekvádoru málo rozvinuté a do budoucna se jeví jako neudržitelné. Vládní a nevládní aktéři by měly být více soudržnější a podporovat vzájemné vazby. Ekologické zemědělství v zemi by mělo být primárně řízeno a spravováno vládou a ekvádorskými nevládní organizacemi, jelikož tyto instituce budou implementovat politiky kooperující s daným prostředím.

Ze získaných poznatků byly formulovány závěry:

- Drobní pěstitelé budou nadále čelit výzvám při přechodu k ekologickému systému zemědělství pokud vláda nepřijme patřičné kroky pro ulehčení administrativy.
- Informovanost ekvádorských spotřebitelů o výhodách ekologických banánů povede k nárůstu domácí poptávky, tedy i nabídky, avšak pokud se nezlepší ekonomická a sociální situace v zemi, nebudou obyvatelé ochotni zaplatit vyšší cenu, když se svými příjmy nedosáhnou ani na základní potraviny.
- Na rozvinutých zahraničních trzích je vysoká poptávka po ekologických banánech ze zemí LA, která je dána zájmem o zdravý životní styl a vyššími příjmy v daných zemích.
- Certifikace a družstva jsou jedním ze způsobů jak aplikovat ekologické zemědělské postupy na banánových plantážích.
- Systém subdodávek je logickým řešením, jelikož pěstitelé nejsou schopni banánu dodat dostatečnou přidanou hodnotu, jelikož jejich práce končí většinou u vypěstování.
- Nižší výnosnost je shledávána jako největší překážka při rozhodování o využití půdy pro ekologické zemědělství.
- Stabilní cena a trh s organickými banány snižuje rizikovitost a nejistotu a tedy zabezpečuje stálejší příjmy nejen pro pěstitele, ale i jejich zaměstnance.

8 Použitá literatura

Knižní zdroje

A JOINT INITIATIVE OF IISD, IIED a Jason Potts AUTHORS. The state of sustainability initiatives review 2010 sustainability and transparency. Winnipeg, Man: International Institute for Sustainable Development, 2010. ISBN 978-189-4784-450.

Agriculture Investment Sourcebook State Building, Sustaining Growth, and Reducing Poverty. Washington: World Bank, 2005. ISBN 08-213-8352-3.

HÜLSEBUSCH, Christian. Organic agriculture in the tropics and subtropics: current status and perspectives. Kassel: Kassel Univ. Press, 2007. ISBN 38-995-8263-2.

KILCHER, Lukas a Helga WILLER. The world of organic agriculture: statistics and emerging trends 2009 [online]. Bonn [etc.]: [IFOAM [etc.], 2009 [cit. 2015-04-05]. ISBN 978-394-0946-126. Dostupné z: <http://www.organicdatanetwork.net/fileadmin/documents/yearbook/2009/world-of-organic-agriculture-2009-small-2009-02-15.pdf>

KOEPEL, Dan. Banana: the fate of the fruit that changed the world. New York: Hudson Street Press, c2008, xix, 281 p. ISBN 15-946-3038-0.

LAUDERBAUGH, George. The history of Ecuador. Santa Barbara, Calif: Greenwood, 2012. ISBN 03-133-6251-3

LIU, By Pascal. Certification in the value chain for fresh fruits: the example of banana industry [online]. Rome: Trade Policy Service, Trade and Markets Division, Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2009[cit. 2015-04-21]. ISBN 978-925-1061-626.

MOUDRÝ, Jan. *Bioprodukty*. V Praze: Institut výchovy a vzdělání Ministerstva zemědělství ČR, 1997, 37 s. ISBN 80-710-5138-1.

RHOADES, Edited by Robert E. Development with identity community, culture and sustainability in the Andes. Wallingford, UK: CABI Pub, 2006. ISBN 18-459-3003-7.

SCIALABBA, Nadia a Caroline HATTAM. Organic agriculture, environment, and food security. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002, vi, 252 p. ISBN 9251048193.

SEDLÁČKOVÁ, Helena. 2006. Strategická analýza. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, xi, 121 s. ISBN 80-717-9367-1.

TAJI, Acram, John REGANOLD a Paul KRISTIANSEN. Organic agriculture: a global perspective. Wallingford: CABI publ, 2006. ISBN 9781845931698.

TAYLOR, Edited by T.E. Josling and T.G. Banana Wars the Anatomy of a Trade Dispute. Wallingford: CAB International, 2002. ISBN 08-519-9773-2.

VALÍČEK, Pavel. Užitéčné rostliny tropů a subtropů. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Academia, 2002, 486 s. ISBN 80200000031.

UNEP. Integrated assessment of trade liberalization and trade-related policies: a country study on the Ecuador banana sector. New York, 2002. ISBN 92-807-2218-2.

Internetové zdroje

Banana Market Review and Banana Statistics 2012-2013 [online]. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014. [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/019/i3627e/i3627e.pdf>

Banana: Prices. In: *UNCTAD* [online]. 2010 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: http://www.unctad.info/en/Infocomm/Agricultural_Products/Banana/Prices/

Banana Trade News Bulletin [online]. In: *BananaLink*, 2011[cit. 3.5.2015]. Dostupné z: <http://www.bananalink.org.uk/sites/bananalink.neontribe.co.uk/files/documents/BTNB/BTNB%2046%20-%20final.pdf>

Banana Worker Justice and USLEAP. In: *USLEAP* [online]. 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.usleap.org/usleap-initiatives/-banana-worker-justice-initiative/more-information-banana-workers/banana-worker-j>

Banány. In: *Za férové banány* [online]. 2012 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.zaferovebanany.cz/banany>

Banány Cavendish. In: *FAIRTRADE.CZ* [online]. 2010 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://stary.fairtrade.cz/13-vyrobky/95-banany-cavendish/>

BELLAMY, Angelina Sanderson. Banana Production Systems: Identification of Alternative Systems for More Sustainable Production. *AMBIO* [online]. 2013, vol. 42, issue 3, s. 334-343 [cit. 2015-04-01]. DOI: 10.1007/s13280-012-0341-y. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s13280-012-0341-y>

BOSÁKOVÁ, Ludmila. Fair trade v praxi: Případová studie producentů banánů v Ekvádoru. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně.

BRADSHAW, J. 2014. Understanding Organics at the Grassroots Level: An Analysis of Ecuadorian and Canadian Perceptions. *Earth Common Journal* [Online], 4. Available: <http://www.studentpulse.com/a?id=951>

CASTRO, Luz Maria, Baltazar CALVAS, Thomas KNOKE a Randall P. NIEDZ. Ecuadorian Banana Farms Should Consider Organic Banana with Low Price Risks in Their Land-Use Portfolios. *PLOS ONE* [online]. 2015-3-23, vol. 10, issue 3, e0120384- [cit. 2015-04-21]. DOI: 10.1371/journal.pone.0120384. Dostupné z: <http://dx.plos.org/10.1371/journal.pone.0120384>

Certifikace. In: *Za férové banány* [online]. 2012 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.zaferovebanany.cz/reseni/certifikace>

Discover the Weather and Climate of Ecuador. In: *ECUADOR.COM* [online]. 2015 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.ecuador.com/weather/>

Ecuador: Organic bananas offer greater benefits without any trade off. In: *FreshPlaza: Global Fresh Produce and Banana News* [online]. 2013 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://www.freshplaza.com/article/116076/Ecuador-Organic-bananas-offer-greater-benefits-without-any-trade-off>

Ekvádor: Ekonomická charakteristika země. In: *BusinessInfo.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ekvador-ekonomicka-charakteristika-zeme-18871.html#sec5>

Ecuador Adopts Rights of Nature in Constitution. In: *Global Alliance for Rights of Nature* [online]. 2013 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://therightsofnature.org/ecuador-rights/>

Ecuador reforms banana industry laws to protect growers, regulate illegal fields. 2010. In: *FreshFruitPortal.com* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.freshfruitportal.com/2010/11/26/ecuador-reforms-banana-industry-laws-to-protect-growers-regulate-illegal-fields/?country=czech%20republic>

EVANS, Edward a Fredy BALLEEN. Banana Market [online]. University of Florida, 2011 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://edis.ifas.ufl.edu/fe901>

FLAJŠMANOVÁ, Kateřina. Bioprospect: BANÁNY A GENETICKÉ INŽENÝRSTVÍ [online]. 2006 [cit. 2015-03-26]. ISSN 1210-1737. Dostupné z: http://bts.vscht.cz/sites/default/files/Bioprospect_1.pdf

Former MESA Host Explores Organic Agriculture in Ecuador. 2014. MESA [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <https://www.mesaprogram.org/about/news/former-mesa-host-explores-organic-agriculture-ecuador>

FUCHS, Sophie. RETURN TO PACHAMAMA?: THE DIFFUSION OF ORGANIC AGRICULTURE IN ECUADOR. Rhode Island, 2011. Bachelor of Arts. Brown University.

How bananas are grown. In: *BananaLink* [online]. 2011 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.bananalink.org.uk/how-bananas-are-grown>

JIMENEZ, Maria, et al. Organic banana production in Ecuador: Its implications on black Sigatoka development and plant–soil nutritional status. *Renewable Agriculture and Food Systems* [online]. 2007, vol. 22, issue 04, s. - [cit. 2015-04-01]. DOI: 10.1017/S1742170507001895. Dostupné z: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S1742170507001895

KOPS, Marten. The price of conventional bananas. *Organic Bananas* [online]. 2012 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.foodguerrilla.nl/wp-content/uploads/2012/06/Organic-Bananas-5-essays.pdf>

KOUBEK, David. Banánů s nálepkou Fair trade je v Česku stále málo. In: *Český rozhlas* [online]. 2011 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/svetovaekonomika/_zprava/884702

LEDESMA, Eduardo. "New banana prices insane". In: *FreshPlaza* [online]. 2014 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.freshplaza.com/article/132295/Banana-prices-are-up>

MALÍŘ CHMELARĚ, Pavel a Petr KOUŘIL. Certifikace v obchodu s banány. In: *FAITRADE.CZ* [online]. 2010 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://stary.fairtrade.cz/5-o-fair-trade/197-certifikace-v-obchodu-s-banany/>

MELO, Cristian J. EMPIRICAL ASSESSMENT OF ECO-CERTIFICATION SCHEMES IN ECUADORIAN BANANA PRODUCTION. New York, 2004. Master of Science. Cornell University.

MELO, C. J. Empirical Assessment of Eco-Certification: The Case of Ecuadorian Bananas. *Organization* [online]. 2005-09-01, vol. 18, issue 3, s. 287-317 [cit. 2015-05-03]. DOI: 10.1177/1086026605279461. Dostupné z: <http://oae.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1086026605279461>

MELO, Cristian J. a Steven A. WOLF. Ecocertification of Ecuadorian Bananas: Prospects for Progressive North–South Linkages. *Studies in Comparative International Development* [online]. 2007, vol. 42, 3-4, s. 256-278 [cit. 2015-04-26]. DOI: 10.1007/s12116-007-9009-1. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s12116-007-9009-1>

NÍDR, Tomáš. Jak se češou banány. In: *Lidé a země* [online]. 2012 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.lideazeme.cz/clanek/jak-se-cesou-banany>

Organic. In: *BananaLink* [online]. 2011 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.bananalink.org.uk/organic>

Organic agriculture: A promising alternative for small farmers. In: *IFAD* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: http://www.ifad.org/evaluation/public_html/eksyst/doc/thematic/organic/organic.htm

PADAM, Birdie Scott, Hoe Seng TIN, Fook Yee CHYE a Mohd Ismail ABDULLAH. Banana by-products: an under-utilized renewable food biomass with great potential. *Journal of Food Science and Technology* [online]. 2014, vol. 51, issue 12, s. 3527-3545 [cit. 2015-04-01]. DOI: 10.1007/s13197-012-0861-2. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s13197-012-0861-2>

PEREZ, Evelyn. Researchers predict environmental factors will imperil banana production by 2060. In: *FIU News* [online]. 2013 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://news.fiu.edu/2013/12/researchers-predict-environmental-factors-will-imperil-banana-production-by-2060/72044>

REVIEW: Farmers' Delight. In: *The Business Year* [online]. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://www.thebusinessyear.com/publication/article/49/5214/ecuador_2014/farmers'-delight

Russia: Banana from Ecuador will take first place in the fruit market 2014. In: *Bananastat* [online]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.banastat.com/russia-banana-from-ecuador-will-take-first-place-in-the-fruit-market-2014/>

RUT, Ondřej, Šárka ŠPAČKOVÁ, Pavel CHMELAŘ, Tereza KULHÁNKOVÁ, Luděk ŠTĚRBA, Jiří HEJKRLÍK a Michaela CHATRŇÁ. Česko proti chudobě: Dopady české spotřeby na rozvojové země [online]. 2007 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1431/jaro2013/ZX501/um/39486738/studie-dopady-spotreby.pdf>

ŘÍHOVÁ, Petra. Spor WTO o režimu dovozu banánů do EU a jeho dopad na světový obchod s banány. Praha, 2012. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze.

Skvrny na banánech: Jak se žije s pesticidy tropickým zemědělcům. 2. doplněného vydání. Brno: NaZemi, 2012. Dostupné z: http://www.nazemi.cz/sites/default/files/banany_cele.pdf

SMALLHOLDERS AND NICHE MARKETS: LESSONS FROM THE ANDES [online]. 2002 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/5216.pdf>

TAINTED HARVEST: Child Labor and Obstacles to Organizing on Ecuador's Banana Plantations [online]. Human Rights Watch, 2002 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/reports/2002/ecuador/index.htm#TopOfPage>

The changing face of global banana trade. In: *FAO* [online]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.fao.org/news/story/en/item/224807/icode/>

THE MARKET FOR "ORGANIC" AND "FAIR-TRADE" BANANAS [online]. Food and Agriculture Organization, 2001 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/MEETING/004/Y1767E.HTM>

The problem with bananas. In: *BananaLink* [online]. 2011 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.bananalink.org.uk/the-problem-with-bananas>

The World of Organic Agriculture 2015: Statistic and Emerging Trends 2015 [online]. FiBL and IFOAM, 2015 [cit. 2015-03-28]. ISBN 978-3-944-372-11-2. Dostupné z: <http://www.organic-world.net/yearbook/yearbook2015.html>

VACLÍK, Petr. Certifikace kávy: Co je Rainforest Alliance?. In: *KávovéListy.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.kavovelisty.cz/certifikace-kavy-co-je-rainforest-alliance/>

VERA, Dr. Raul. Country Pasture/Forage Resource Profiles: Ecuador [online]. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2006 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.fao.org/ag/agp/AGPC/doc/Counprof/PDF%20files/Ecuador-English.pdf>

WONG, Sara A. Banana and pineapple exports from Ecuador. BIORES [online]. 2007, roč. 1, č. 2 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.ictsd.org/bridges-news/biores/news/banana-and-pineapple-exports-from-ecuador>

Seznam tabulek a obrázků

Tab. 1: Podíl jednotlivých odvětví v rámci sektoru zemědělství

Tab. 2: Vývoj rozlohy organické půdy v Ekvádoru v letech 2004-2012 (ha)

Tab. 3: SWOT analýza ekologického zemědělství v Ekvádoru zaměřená na produkci banánů

Obr. 1: Hlavní producenti banánů na světě v letech 2000, 2005 a 2013

Obr. 2: Export banánů podle regionu v roce 2011

Obr. 3: Vývoj globální produkce banánů od roku 1980 – 2013

Obr. 4: Import banánů podle regionů v roce 2011

Obr. 5: Certifikace v Ekvádoru podle produkce (t)

Obr. 6: Certifikace v Ekvádoru podle rozlohy obdělávané půdy (ha)

Obr. 7: Vývoj exportu banánů v Ekvádoru

Obr. 8: Export organických banánů z Ekvádoru podle regionu (tun, 2007)

Obr. 9: Klíčové organické plodiny v Ekvádoru (2012)

Obr. 10: Porovnání ekologických a konvenčních zemědělských systémů

Obr. 11: Vývoj průměrné velkoobchodní ceny organické a konvenční produkce banánů na trhu USA